

**ინფორმაცია სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტოს 2022 წლის 08 აგვისტოს N21/4232 წერილით
განსაზღვრული საკითხების/შენიშვნების შესახებ**

1. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი არ არის ინფორმაცია საპროექტო ტერიტორიაზე არსებულ ჰაბიტატებზე და მასზე შესაძლო ზემოქმედებაზე.

ასევე, არ არის მოცემული ფლორისა და ფაუნის კვლევის შედეგები ფოტომასშტაბთან ერთად. წარმოდგენილი უნდა იქნეს გადამუშავებული, სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული ბიომრავალფეროვნების ნაწილი, სადაც ზემოქმედების შეფასების შედეგად, საჭიროების შემთხვევაში, განსაზღვრული იქნება შესაბამისი საკომპენსაციო ღონისძიებებიც.

1.1. ფლორა და ფაუნა (გზშ-ს პარაგრაფი 5.5.)

საპროექტო ტერიტორიაზე, 2017 წლიდან, ლიცენზიის ფარგლებში მიმდინარეობს შესწავლითი სამუშაოები. აღნიშნულიდან გამომდინარე, გეოლოგიური სამუშაოების ჩატარების ეტაპზე, შესაბამისი ტყით სარგებლობის უფლების საფუძველზე, კარიერის გარკვეულ მონაკვეთებზე განხორციელდა ხე-მცენარეების ჭრა. შესაბამისად, ტერიტორიაზე პირველადი ზემოქმედება უკვე დამდგარია.

გეობოტანიკური დაყოფის მიხედვით, ქვემო ქართლის მხარის ბოლნისის მუნიციპალიტეტი, რომელსაც ეკუთვნის ქვემო ქართლის პლატოზე მდებარე სოფ. მუშევანი და მუშევანის ტერიტორია, მიეკუთვნება აღმოსავლეთ თრიალეთისა და ხრამ-სომხითის გეობოტანიკურ რაიონს (ქვაჩაკიძე, 1996).

მცენარეულობის ვერტიკალურ-ზონალური განაწილების სქემის თანახმად, აღნიშნული რაიონის ტყის სარტყელის (500-1800მ) ქართული მუხის (*Quercus iberica*) ტყეების ქვესარტყელის (500-1200მ) ფარგლებში მდებარეობს. რაიონის ტერიტორია რთული გეოლოგიური აგებულებით გამოირჩევა, რაც განაპირობებს ნიადაგური და მცენარეული საფარის მრავალფეროვნებას.

1.1.1. ჩატარებული საველე კვლევის შედეგები

2020-2021 წლებში შპს „მწვანე ბოლნისი“-ს მიერ საპროექტო ტერიტორიაზე და მიმდებარედ ტყის ტერიტორიებზე ჩატარდა ბიოლოგიური კვლევა.

რეგიონის თანამედროვე მუხნარი ტყის კორომები მეტწილად ამონაყრითი წარმოშობის და დაბალი წარმადობისაა (ბონიტეტის კლასი V). ტყის დომინანტ სახეობასთან (*Quercus iberica*) ერთად მცირე რაოდენობით (შერეულად) გვხვდება: მინდვრის ნეკერჩხალი (*Acer campestre*), ჰირკანული ნეკერჩხალი (*Acer hyrcanum*), ქორაფი (*Acer laetum*), იფანი (*Fraxinus excelsior*), რცხილა (*Carpinus caucasica*), ცაცხვი (*Tilia begoniifolia*), პანტა (*Pyrus caucasica*). ქვეტყეში უმეტესად გაბატონებულია ჯაგრცხილა (*Carpinus orientalis*). სხვა ბუჩქებიდან ერთეული სახით გვხვდება: შინდი (*Cornus mas*), შინდანწლა (*Svida australis*), წერწა (*Lonicera caucasica*), ღვიები (*Juniperus oblonga*, *J. rufescens*), ზღმარტლი (*Mespilus germanica*), ჩიტაკომშა (*Cotoneaster racemiflorus*), გრაკლა (*Spiraea hypericifolia*), ჟასმინი (*Jasminum fruticans*), თრიმლი (*Cotinus coggygria*), თხილი (*Corylus avellana*), კვიდო (*Ligustrum vulgare*). ტყეების ბალახოვან

საფარში მეტწილად დომინირებს ბუშის ისლი (*Carex bushiorum*), თივაქასრა (*Poa nemoralis*), მთის წივანა (*Festuca drymeja*), არჯაკელი (*Lathyrus roseus*).

აღსანიშნავია, რომ ქართული მუხის ტყეების ქვესარტყელში ტყეების ხანგრძლივი უსისტემო ექსპლუატაციის შედეგად მუხნარების დიდი ნაწილი განადგურდა, ხოლო მათი ადგილი დაიკავა ტყის დეგრადაციის (დიგრესიული სუქცესია) სხვადასხვა სტადიის მცენარეულობამ - ჯაგრცხილნარმა (*Carpinus orientalis*), ძეძვიანმა (*Paliurus spina christi*), გრაკლიანმა (*Spiraea hypericifolia*), შავჯაგიანმა (*Rhamnus pallasii*), ნაირბუჩქნარმა, უროიანმა (*Botriochloa ishaemum*), ვაციწვერიანმა (*Stipa lessingiana*, *St. Pulcherrima*), მარცვლოვან-ნაირბალახოვანმა სტეპმა; სამხრეთ ექსპოზიციის ძლიერ ეროზირებულ ფერდობებზე გლერძიანმა (*Astragalus microcephalus*). მუხნარი ტყეები განვითარებულია 500 მ-დან 1200 მ სიმაღლემდე ზღვის დონიდან.

კონკრეტულად მუშევანის საბადოს ტერიტორიაზე მუხნარი კორომები გვხვდება ყველა ექსპოზიციის ნაირგვარი დაქანების ფერდობებზე და ღრმა კანიონებზე ხევებზე. დაბალი წარმადობისა და სიხშირის მუხნარი კორომები უმრავლეს შემთხვევაში ამონაყრითია. უმეტესად ფიქსირდება მცირე დიამეტრის ხეები, თუმცა ერთეულის სახით ნანახი იქნა ასევე დიდხნოვანი-გადაბერებული ეგზემპლარებიც და სხვადასხვა სახეობის მოზარდ-აღმონაცენი (იხ. ფოტომასალა).

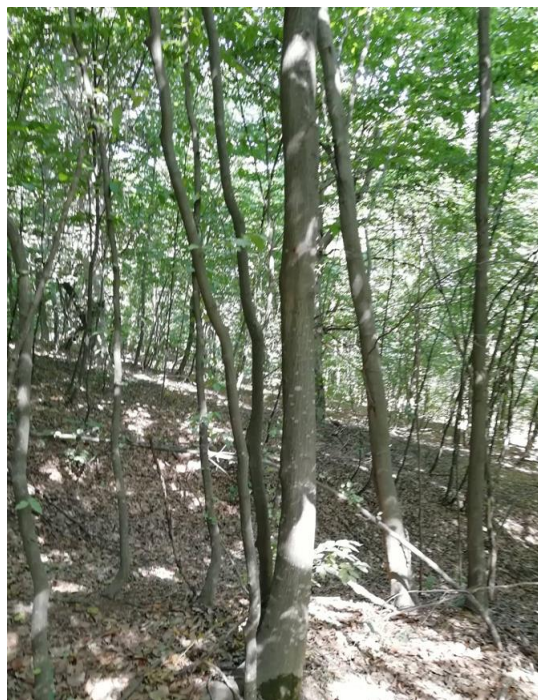
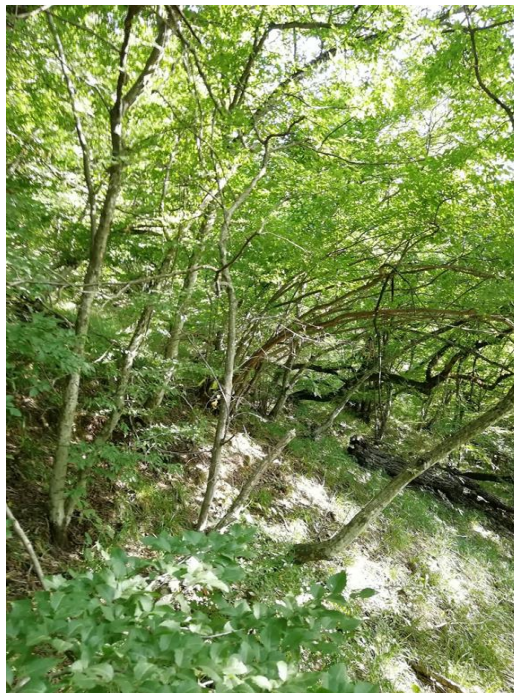
ქართული მუხის (*Quercus Iberica*) გარდა ტყის შემქმნელი ძირითადი სახეობებია: რცხილა (*Carpinus caucasica*) ჩვეულებრივი ნეკერჩხალი (*Acer campestre*), იფანი (*Fraxinus excelsior*), წიფელი, (*Fagus*), ცაცხვი (*Tilia Caucasica*), ჯაგრცხილა და სხვა.

აღსანიშნავია რომ, ჰაბიტატი არ შეიცავს მაღალი საკონსერვაციო ღირებულების (საქართველოს წითელი ნუსხა, ენდემები და დაცულობის სხვა კატეგორიები) სახეობებს.

შესწავლისას ყურადღება გამახვილდა სახეობებზე, სიხშირეზე (ხშირი, საშუალო, თხელი) და გავრცელების სახეზე (თანაბარი, ჯგუფური), აგრეთვე მოზარდის კატეგორიაზე (საიმედო და არასაიმედო). შესაბამისად, მოზარდი სახეობების მიხედვით წარმოდგენილია ჯაგრცხილა, იფანი, ნეკერჩხალი, რომელიც საშუალო სიხშირისაა და გავრცელებულია თანაბრად. მოზარდთა მთლიანი რაოდენობის 50 %-მდე არასაიმედო კატეგორიას განეკუთვნება. მათ ახასიათებთ სუსტად განვითარებული ფესვთა სისტემა და ცუდად განვითარებული ზრდის კონუსი.

რცხილნარი

ქართული მუხა

საკვლევი ტერიტორიის ქვეტყის შესწავლისას (ხე-ბუჩქოვანი მცენარეები) ყურადღება გავამახვილდა სახეობრივ შემადგენლობაზე, სიხშირეზე და გავრცელების სახეზე. ქვეტყე განვითარებულია არათანაბრად. საერთო პროექციული დაფარულობა შეადგენს 20-30%, სიმაღლე 3-5 მეტრი.

კვლევის დროს განხორციელებულმა მცენარეულის ბოტანიკურმა ინვენტარიზაციამ მუხნარ-რცხილნარ ტყეში გამოავლინა მრავალი სახეობის ველური ხილის: ტყემლის (*Prunus cerasifera*), კუნელის (*Crataegus orientalis*), შინდის (*Cornus mas*), შინდანწლა (*wida, Thelycrania*), მაჟალოს (*Malus orientalis*), ასკილის (*Rosa spp.*), ანწლის (*Sambucus ebulus*), ჭნავის (*Sorbus aucuparia*), ჭანჭყათი (*Euonymus*) და სხვ. ასევე მრავალი ბალახოვანი მცენარის, რომელსაც ადამიანის და ცხოველთა საკვების და სამკურნალო სარესურსო ღირებულება აქვთ. მუხნარ-რცხილნარი ტყის ჰაბიტატში ასევე ვრცელდება საკვები სოკოების სხვადასხვა სახეობა, როგორებიცაა, მანჭკვალა, წეროწვივა, დუმასოკო და ა.შ. რომლებიც ამ ტყეებში წარმოდგენილი არამერქნული რესურსის ერთ-ერთი მაგალითია.

ასკილი

მაყაღო

კუნელი

შინდი

ტყემალი

ანწლი

ბალახეული საფარი განვითარებულია სუსტად, კლდეები, ქვები და ხის ძირები დაფარულია ხავსებითა და მლიერებით. დომინანტი სახეობების გარდა, აღნიშნულ მცენარეულ დაჯგუფებაში გვხვდება გველგესლა (*Podospermum laciniatum*), სამყურა (*Trifolium striatum*), ერთწლოვანი წიაპა (*Scleranthus annuus*) და სხვ. ამ თანასაზოგადოების შექმნაში მონაწილეობს დაახლოებით 25 სახეობის მცენარე. მიკოფლორის შემადგენლობაში გვხვდება შემდეგი მაკრომიცეტები: მინდვრის სოკო (*Clitocybe nebularis*), თეთრი წეროსწვივა (*Macrolepiota excoriata*), *Marasmius graminum*, და სხვა.

ბალახეული საფარი სხვადასხვა მცენარეული სახეობებით

თეთრი წეროსწვივა

მინდვრის სოკო

Marasmius graminum

ფაუნა

როგორც წინა თავში აღვნიშნეთ, რეგიონისთვის, კერძოდ კი მუშევანის ტერიტორიისთვის დამახასიათებელია ფართოფოთლოვანი შერეული ტყის ტიპი. საპროექტო ტერიტორიაზე, შესაბამისი ლიცენზიის ფარგლებში, 2017 წლიდან მიმდინარეობს საბადოს შესწავლის სამუშაოები, ამიტომ, აღნიშნული ტერიტორია განიცდის ანთროპოგენულ ზემოქმედებას და ცხოველთა მაღალი სიმჭიდროვის პოპულაციების არსებობა არ ფიქსირდება, სახეობრივი მრავალფეროვნებაც მცირეა. ტყის ტიპიდან და ტყის შემქმნელი ხეთა (და ბუჩქოვანთა) სახეობებიდან (ხილ-კენკროვნები) გამომდინარე (დიდი რაოდენობით საკვები) არეალში გავრცელებულია ველისა და ტყის ცხოველები. ველზე და ტყის პირზე ძირითადად ფიქსირდება ევროპული ზღარბი, თხუნელა, რუხი კურდღელი, ტყის თაგვი. ტყეებში არსებული სახეობებიდან გავრცელებულია გარეული ღორი, მგელი, ტურა, კვერნა, ჩვეულებრივი მელა, მგელი, ევროპული შველი.

რეგიონის არეალში ორნითოფაუნა წარმოდგენილია ძირითადად ტყისათვის ტიპური სახეობებით. აღსანიშნავია კაჭკაჭი (*Pica pica*), შავი შაშვი (*Turdus merula*), წყლის შაშვი (*Cinclus cinclus*) და თოხიტარა (*Aegithalus caudatus*) (მდ. მაშავერას ნაპირის მიმდებარედ), ტყის მენაპირე (*Tringa glareola*), ჩვეულებრივი (*Motacilla alba*) და ყვითელი ბოლოქანქარებისა (*Motacilla flava*). დიდი და მცირე ჭრელი კოდალა (*Dendrocopus major, D. minor*), შავი შაშვი (*Turdus merula*), კაჭკაჭი (*Pica pica*) და დიდი წივწივა (*Parus major*). ტყის ტოროლა (*Lallula arborea*), სოფლის მერცხალი (*Hirundo rustica*), ჩიკვი (*Garrulus glandarius*), ყორანი (*Corvus corax*), მწვანე კოდალა (*Picus viridis*), დიდი, საშუალო და მცირე ჭრელი კოდალა (*Dendrocopus major, D. medius, D. minor*), ჩიკვი (*Garrulus glandarius*), მინდვრის ბელურა (*Passer montanus*), ჩხარტი (*Turdus viscivorus*), კაჭკაჭი (*Pica pica*), დიდი და პატარა წივწივა (*Parus major, P. minor*), ჩიტბატონა (*Carduelis carduelis*), მწვანულა (*Carduelis chloris*) და ჩვეულებრივი ხეცოცია (*Sitta europaea*).

არეალში გავრცელებული არცერთი სახეობა არ განეკუთვნება ენდემს ან ისეთ სახეობას, რომელიც შეიძლება IUCN-ის LR-ზე მაღალ კატეგორიას მივაკუთვნოთ.

ტერიტორია, სადაც ჩატარდა მიმდინარე კვლევა, მდებარეობს ქვემო ქართლში, ბოლნისის მუნიციპალიტეტში და მოიცავს, როგორც მდინარე მაშავერას კალაპოტს, ასევე მდინარის მარჯვნივ მდებარე ტყის მასივს.

საქართველოს გეობოტანიკური დარაიონების მიხედვით საკვლევი ტერიტორია მიეკუთვნება მცირე კავკასიონის გეობოტანიკური ოლქის აღმოსავლეთ თრიალეთის და ხრამ-სომხითის გეობოტანიკურ რაიონს (რ. ქვაჩაკიძე, 2010) და მცენარეულობის ვერტიკალურ-ზონალური განაწილების სქემის თანახმად, აღნიშნული რაიონის ტყის სარტყელის (500-1800მ) ქართული მუხის (*Quercus iberica*) ტყეების ქვესარტყელის (500-1200მ) ფარგლებში მდებარეობს. რეგიონის თანამედროვე მუხნარი ტყის კორომები მეტწილად ამონაყრით წარმოშობის და დაბალი წარმადობისაა (ბონიტეტის კლასი V). ტყის დომინანტ სახეობასთან (*Quercus iberica*) ერთად მცირე რაოდენობით (შერეულად) გვხვდება: მინდვრის ნეკერჩხალი (*Acer campestre*), იფანი (*Fraxinus excelsior*), რცხილა (*Carpinus caucasica*), ცაცხვი (*Tilia begoniifolia*), პანტა (*Pyrus caucasica*). იშვიათად გვხვდება წიფელი (*Fagus orientalis*). ქვეტყეები უმეტესად გაბატონებულია ჯაგრცხილა (*Carpinus orientalis*). სხვა ბუჩქებიდან გვხვდება: შინდი (*Cornus mas*), შინდანწლა (*Svidaaustralis*).

2020-2021 წლებში ჩატარებული ბიოლოგიური კვლევის მიზანი იყო მუშევანი-2-ს საზადოს ტერიტორიასა და მის მიმდებარედ, ფაუნის შესწავლა; ცხოველთა მრავალფეროვნების არსებული მდგომარეობის დადგენა.

წინასწარ შერჩეულ ტერიტორიაზე განხორციელდა ტრანსექტული კვლევა, რაც მოიცავდა ტრანსექტზე გადაადგილების დროს ცხოველების ნებისმიერი ცხოველქმედების ნიშნების (კვალი, ექსკრემენტი, ბეწვი, ბუმბული, ხმა და ა.შ.) დაფიქსირებას.

ტერიტორიის კვლევისას ძირითად გვხვდებოდა მტაცებელ ძუძუმწოვართა კვალი და ექსკრემენტები, აღსანიშნავია რომ ცხოველები და მათი ცხოველქმედების ნიშნები გვხვდება უშუალოდ არსებული კარიერის ტერიტორიაზეც. ადგილზე მომუშავე პერსონალის გამოკითხვის მიხედვით ღამით საკმაოდ შირად ნახულობენ კურდღელს, ტურას (*Canis aureus*) და კვერნას (*Martes foina*). შედარებით იშვიათად მგელს (*Canis lupus*). არსებული ხმაურის მიუხედავად, ტყეში საკმაოდ მაღალია ფრინველთა სახეობრივი მრავალფეროვნება.

შერჩეულ საკვლევ უბნებზე განხორციელებულდა ტრანსექტული კვლევები, რა დროსაც წარმოებდა სავსე გადაადგილების დროს ცხოველების ნებისმიერი ცხოველქმედების ნიშნების (კვალი, ექსკრემენტი, ბეწვი, ბუმბული, ხმა, ნაწოლი და ა.შ.) დაფიქსირება. დაკვირვებებისა და შეგროვებული მონაცემების ანალიზის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ ცხოველთა მაღალი სიმჭიდროვის პოპულაციების არსებობა არ ფიქსირდება, სახეობრივი მრავალფეროვნებაც მცირეა.

ტერიტორიის კვლევისას ძირითად დაფიქსირდა მტაცებელ ძუძუმწოვართა კვალი და ექსკრემენტები ტურა (*Canis aureus*), ტყის კვერნა (*Martes martes*), ჩვეულებრივი მელა (*Vulpes vulpes*) და რუხი კურდღელი (*Lepus europaeus*). თუმცა ასევე იქნა ნანახი შვლის (*Capreolus capreolus*) არსებობის დამადასტურებელი ნიშნები.

ქვემოთ ცხრილებში მოცემულია დაფიქსირებული სახეობები, ხოლო მათი არსებობის დამადასტურებელი ნიშნები მოცემულია ფოტომასალის სახით.

ძუძუმწოვრები, რეპტილიები

	ქართული დასახელება	ლათინური დასახელება	N	IUCN	RLG
2	ტურა	<i>Canis aureus</i>	კვალი	LC	-
3	მელა	<i>Vulpes Vulpes</i>	კვალი, ექსკრემენტი	LC	-
4	მაჩვი	<i>Meles meles</i>	კვალი	LC	-
5	კვერნა	<i>Martes foina</i>	ექსკრემენტი		-
6	შველი	<i>Capreolus capreolus</i>	კვალი	LC	-
7	კურდღელი	<i>Lepus europaeus</i>	ექსკრემენტი	LC	-
8	ტყის თაგვი	<i>Apodemus sylvaticus</i>	1	LC	-
9	ბუჩქნარის მემინდვრია	<i>Microtus majori</i>	მცირე კოლონია	LC	-
9	ზოლიანი ხვლიკი	<i>Lacerta strigatta</i>	2	LC	

ტურის კვალი

კვერნის ეესკრემენტი

კურდღლის ეესკრემენტი

შვლის ნაწოლი

მაჩვის ნაჩიქუნი მიწა

ფრინველები

საკვლევ ტერიტორიაზე ფრინველთა სახეობების კვლევა განხორციელდა წერტილოვანი აღრიცხვის მეთოდით. გასვლების დროს წინასწარ შერჩეულ წერტილებზე 15 წუთის განმავლობაში დაიკვირვებოდა და აღრიცხებოდა ფრინველები ან მათი არსებობის დამადასტურებელი ნიშნები (ხმა, ბუდე, ბუმბული და ა.შ.). ფრინველების აღმოსაჩენად და გასარკვევად გამოყენებულ იქნა ბინოკლი და ფოტო აპარატი.

კვლევის დროს ნანახი ფრინველების და/ან მათი არსებობის დამადასტურებელი ნიშნების დაფიქსირების შედეგად სახეობები მოყვანილია ცხრილში და თანდართულ ფოტომასალაში.

	ქართული დასახელება	ლათინური დასახელება	N	IUCN	RLG	Bern convention
1	ჩვეულებრივი კაკაჩა	<i>Buteo buteo vulpinus</i>	2	LC		
2	შავიშაშვი	<i>Turdus merula</i>	7	LC		
4	შავთავა ასპუჭაკა	<i>Sylvia atricapilla</i>	2	LC	-	x
5	დიდი წივწივა	<i>Parus major</i>	12	LC	-	x
6	ლობემძვრალა	<i>Troglodytes troglodytes</i>	2	LC	-	x
7	ჩხიკვი	<i>Garrulus glandarius</i>	5	LC		
8	მცირე თეთრყელა ასპუჭაკა	<i>Sylvia curruca</i>	2	LC	-	x
9	ხის ცოცია	<i>Sitta europaea</i>	10	LC	-	x
10	დიდი ჭრელი კოდალა	<i>Dendrocopos major</i>	3	LC	-	x
11	საშუალო ჭრელი კოდალა	<i>Dendrocytes medius</i>	2	LC	-	x
12	მცირე ჭრელი კოდალა	<i>Dendrocopos minor</i>	2	LC	-	x
13	სოფლის მერცხალი	<i>Hirundo rustica</i>	5	LC	-	x
14	სკვინჩა	<i>Fringilla coelebs</i>	21	LC		
15	კულუმბური	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	2	LC		
16	მწვანულა	<i>Chloris chloris</i>	3	LC		
17	შავი კოდალა	<i>Dryocopus martinus</i>	1	LC	-	x
18	გულწითელა	<i>Erithacus rubicula</i>	8	LC	-	x
19	მცირე წივწივა	<i>Periparus ater</i>	14	LC	-	x
20	ლურჯი წივწივა	<i>Cyanistes caeruleus</i>	12	LC		
21	ჩვეულებრივი ჭივჭავი (ყარანა)	<i>Phylloscopus collybita</i>	5	LC		
22	მწვანე ჭივჭავი (ყარანა)	<i>Phylloscopus nitidus</i>	2	LC		
23	რუხი მემატლია	<i>Muscicapa striata</i>	1	LC		

შავი შაშვი

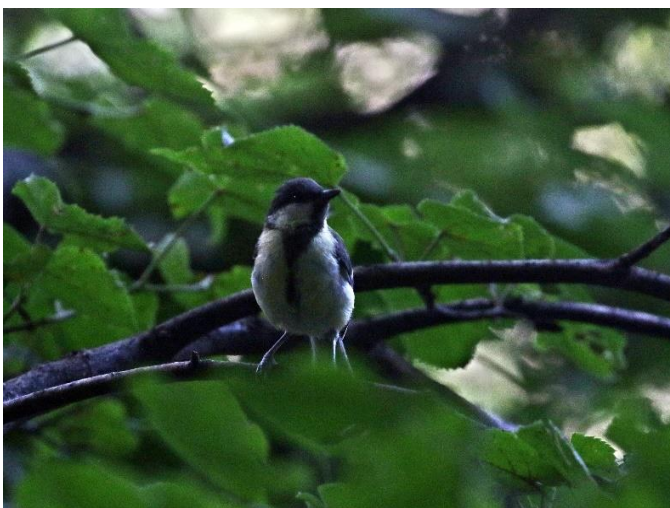
ხის ცოცია

დიდი ჭრელი კოდალს

სკვინჩა

მცირე წივწივა

კოდალს ბუდე

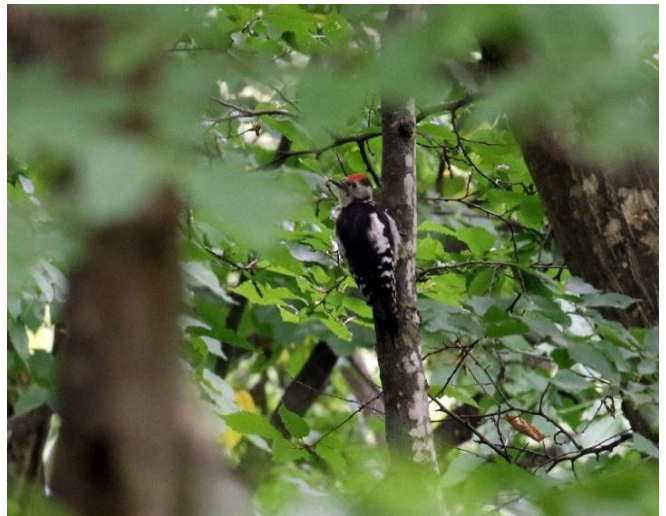
დიდი წიწვივა

ჩვეულებრივი კაკაჩა

ჩხიკვი

საშუალო ჭრელი კოდალა

1.2. ბიოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედების დახასიათება და შემარბილებელი ღონისძიებები

მოსამზადებელ ეტაპზე (ხე-ტყის ჭრის, ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხნის, გზების მშენებლობის, საწარმოო მოედანზე ინფრასტრუქტურის მოწყობის სამუშაოები) და საბადოს დამუშავების პროცესში მოსალოდენლია ნეგატიური ზემოქმედება ბიომრავალფეროვნებაზე, რაც ძირითადად გამოწვეული იქნება ტერიტორიაზე არსებული მცენარეული საფარის ათვისებით და ცხოველების და ფრინველების საბინადრო გარემოს შემცირებით.

როგორც ტყის ტაქსაციის მონაცემებიდან ირკვევა, ხე-ტყის რესურსის ამოღება მოხდება მუხნარ-რცხილნარის ჰაბიტატში, რადგან გარემოდან ამოსაღები ხეების რიცხვში მოხვდნენ კონკრეტულად ამ ჰაბიტატისთვის დამახასიათებელი მერქნიანი სახეობები.

ამოღება მოხდება საშუალო სიხშირის ტყეში, რომლის საშუალო ასაკიც 130 წლამდე აღწევს. + ტაქსაციის მონაცემებით, გარემოდან ამოსაღები სახეობების რიცხვმა შეადგინა 9 სახეობა (ცხრ. 1.2.1.).

ცხრილი 1.2.1. გარემოდან ამოსაღები ხე-მცენარეების სახეობები

ქართული სახელწოდება	სამეცნიერო სახელწოდება
ივანი	<i>Fraxinus excelsior</i>
ჯაგრცხილა	<i>Carpinus orientalis</i>
ნეკერჩხალი (მინდვრის)	<i>Acer campestre</i>
ქართული მუხა	<i>Quercus petraea</i> subsp. <i>Iberica</i> (syn. <i>Q. iberica</i>)
რცხილა	<i>Carpinus betulus</i> (syn. <i>C. caucasica</i>)
წიფელი (აღმოსავლური)	<i>Fagus orientalis</i>
ცაცხვი	<i>Tilia caucasica</i>
პანტა	<i>Pyrus caucasica</i>
ბალამწარა	<i>Cerasus silvestris</i>

ტერიტორიებზე ჭრის სამუშაოები განხორციელდება სპეციალური დანიშნულებით ტყითსარგებლობის უფლებისთვის საკომპენსაციო თანხის გადახდის შემდგომ. ტერიტორიებზე მოჭრილი მერქნული რესურსი დასაწყობდება და გადაეცემა სსიპ ეროვნულ სატყეო სააგენტოს.

კომპანია გეგმავს საკომპენსაციო თანხის გადახდასთან ერთად უზრუნველყოს ტყის აღდგენის ღონისძიებები. სს „RMG Copper“ იღებს ვალდებულებას სსიპ ეროვნულ სატყეო სააგენტოსთან შეთანხმებით, სააგენტოს მიერ ქვემო ქართლის რეგიონში გამოყოფილ ფართობზე და მის მიერ მითითებული სახეობებით უზრუნველყოს ტყის განაშენიანება და მოვლა. ტყის განაშენიანებისა და მოვლის (არაუმეტეს 5 წლის ვადით) პერიოდის დასრულების შემდგომ კომპანია აღდგენილ ტყეს გადასცემს ეროვნულ სატყეო სააგენტოს შემდგომი მართვისთვის.

ამასთან, კარიერის გახსნიდან 1 წლის შემდეგ განხორციელდება დაკვირვება საბადოს ზემოქმედების ზონაში ფლორასა და ფაუნის მდგომარეობასა და მათზე ზემოქმედებაზე დაკვირვებაზე დაყრდნობით საჭიროების შემთხვევაში განისაზღვრება კონკრეტული დამატებითი შემარბილებელი და/ან საკომპენსაციო/აღდგენის ღონისძიებები.

კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე, სამთო მოპოვებითი სამუშაოებით გამოწვეული შესაძლო ზეგავლენის ფარგლებში მონიტორინგი განხორციელდება ცხოველებზე, ფრინველებზე და ხე-მცენარეებზე, რომელიც ჩატარდება ყოველწლიურად და მისი შედეგებიდან გამომდინარე განხორციელდება დამატებითი შემარბილებელი ღონისძიებების დასახვა/განხორციელება.

2. გზშ-ის ანგარიშში მითითებულია, რომ „პროექტის მიხედვით ჭრის სამუშაოები გათვალისწინებულია კარიერის, საწარმოო მოედნის, ფუჭი ქანების დასაწყობების მოედნის, ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის დასაწყობების მოედნის, წყალშემკრები გუბურების მოწყობის და გზების ტერიტორიებზე“.

წარმოდგენილი არ არის ინფორმაცია ჭრას დაქვემდებარებული სახეობების შესახებ, ჭრის ადგილებისა და რაოდენობის მითითებით.

პროექტის ზემოქმედების არეალში ტყის ტაქსაცია ჩაატარა ქვემო ქართლის სატყეო სამსახურმა. ტაქსაციის მასალები წარმოდგენილია დანართის სახით, ხოლო ცხრილში 1.

მოცემულია გარემოდან ამოსაღები ხე ტყის რესურსის ძირითადი მახასიათებლები მათი ამოღების სატყეო კვარტლების მიხედვით.

ცხრილი 1. გარემოდან ამოსაღები ხე ტყის რესურსის მახასიათებლები მათი ამოღების სატყეო კვარტლების მიხედვით

სატყეო კვარტლის №./ლიტერი	ტყეკაფის პასპორტის ნომერი #	ტყეკაფის ფართობი ჰა	ხეთა რიცხვოვნობა	მერქნის მოცულობა მ³	ხეთა ხნოვანობა (წ)	სიხშირე	კოორდინატები
გზა							
ბოლნისი-დმანისის №14 სატყეო კვარტალი ლიტერი 16.18	001-07- 039914	2.96	207	80.86	140	0.5	X: 454283; Y: 4583026 X: 454375; Y: 4583031
ბოლნისი-დმანისის №15 სატყეო კვარტალი ლიტერი 11	001-07- 039907	2.55	374	135.72	140	0.5	X: 454404; Y: 4583212 X: 454447; Y: 4583038
ბოლნისი-დმანისის №17 სატყეო კვარტალი ლიტერი 4.5.6.7.10	001-07- 039911	13.65	1345	748.64	140	0.5	X: 454523; Y: 4582974 X 455150; Y: 4583258
ბოლნისი-დმანისის №23 სატყეო კვარტალი ლიტერი 9.	001-07- 039910	13.29	1438	580.16	130	0.5	X: 454339; Y: 4582929 X 452760; Y: 4581902
ბოლნისი-დმანისის №24 სატყეო კვარტალი ლიტერი 1.	001-07- 039909	0.04	1	0.02	120	0.4	X: 454463; Y: 4582916 X 454476; Y: 4582917
კარიერი/სანაყარო							
ბოლნისი-დმანისის №17 სატყეო კვარტალი ლიტერი 2.3.5.6.7.8.9. 10. 11.13. ყოფ. საკოლმ. ტყე		42.44	6773	2,845.32	140	0.5	X: 455267; Y: 4582651 X: 455303; Y: 4583195
ბოლნისი-დმანისის №24 სატყეო კვარტალი ლიტერი 1.2.3.4. ყოფ. საკოლმ. ტყე		14.1	3795	1,358.21	140	0.5	X: 455076; Y: 4582397 X: 454575; Y: 4582818
საწარმო მოედანი							
ბოლნისი-დმანისის №15 სატყეო კვარტალი ლიტერი 11.13.	001-07- 0039990	2.43	204	61.15	140	0.5	X: 454718; Y: 4583401 X: 454599; Y: 458364
ბოლნისი-დმანისის №17 სატყეო კვარტალი ლიტერი 5.	001-07- 0039991	0.23	82	14.55	140	0.5	X: 454723; Y: 4583296 X: 454640; Y: 4583232
ბოლნისი-დმანისის №15 სატყეო კვარტალი ლიტერი 11.	001-07- 39988	0.46	106	11.16	140	0.5	X: 454598; Y: 4583360 X: 454752; Y: 4583345
ბოლნისი-დმანისის №17 სატყეო კვარტალი ლიტერი 5.	001-07- 39989	0.19	72	10.45	140	0.5	X: 454784; Y: 4583317 X: 454744; Y: 4583303
ჯამი		≈92.34	≈ 14 397	≈ 5 846.24			

3. გზშ-ის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ „კარიერიდან კუდსაცავთან არსებულ გზამდე მოსაწყობი გრუნტის გზის სიგრძე შეადგენს 1.7 კმ-ს“. შეფასებული არ არის აღნიშნული გზის მშენებლობის შედეგად ბიომრავალფეროვნებაზე და გარემოს სხვადასხვა კომპონენტებზე ზემოქმედება.

წარმოდგენილი არ არის აღნიშნული გზების შესახებ დეტალური ინფორმაცია (სიგრძე, სიგანე, ქანობი და ა.შ.). ამასთან მისასვლელი გზები ასახული უნდა იქნეს shp ფაილებში;

როგორც გზშ-ს ანგარიშის შესაბამის პარაგრაფშია (პარაგრაფი 4.5.5. მადნის ტრანსპორტირება) აღწერილი კარიერიდან შპს „RMG Gold“-ის კვარციტის საწარმოო მოედანზე და სს „RMG Copper“-ის არსებულ მადნის მიმღებ მოედანზე მადნის ტრანსპორტირება განხორციელდება შიდა სატრანსპორტო გზების საშუალებით, რომელიც არ გადის დასახლებულ პუნქტებში.

მადანსაზიდი გზის საერთო სიგრძე მუშევანი 2-ის ოქრო-სპილენძის კარიერიდან სს „RMG Copper“-ის არსებულ მადნის მიმღებ მოედანამდე შეადგენს დაახლოებით ≈ 7.5 კმ-ს, ხოლო შპს „RMG Gold“-ის კვარციტის საწარმოო მოედანამდე ≈ 12 კმ-ს.

კარიერიდან კუდსაცავთან არსებულ გზამდე მოსაწყობი გრუნტის გზის სიგრძე შეადგენს $\approx 1,7$ კმ-ს, გზა გადის სს „RMG Copper“-ის ცენტრალური მადანსაზიდი გზის მონაკვეთს და უერთდება შპს „RMG Gold“-ის საწარმოო ტერიტორიას.

მოსაწყობის გზის საშუალო სიგანე შეადგენს 12 მ-ს, საშუალო ქანობი 5.5 %, მაქსიმალური ქანობი 10%.

გზების სიგანე უზრუნველყოფს 35 ტ ტვირთამწეობის ავტოთვიმცლელების ორმხრივ მოძრაობას. გზები ფერდის მხრიდან შემოიფარგლება 1.0 მ სიმაღლის დამცავი ზვინულებით, სიგანით ძირზე 1.5 მ და გზების გასწვრივ მოეწყობა წყალსარინი არხი.

ამასთან მისასვლელი გზები ასახულია დანართის სახით წარმოდგენილ shp ფაილებში.

აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული გზის მშენებლობის შედეგად ბიომრავალფეროვნებაზე და გარემოს სხვადასხვა კომპონენტებზე ზემოქმედების შეფასება წარმოდგენილია გზშ-ს შესაბამის პარაგრაფებში. წინამდებარე დოკუმენტის პირველ პუნქტში აღწერილი ბიოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედების დახასიათება და შემარბილებელი ღონისძიებები მოიცავს გზის მშენებლობის პროცესში ბიომრავალფეროვნებაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების და შემარბილებელი ღონისძიებების აღწერას.

4. დოკუმენტში აღნიშნულია, რომ „მოპოვების პროცესში ხმაურის გავრცელების დონეები არც დღის და არც ღამის საათებში არ გადააჭარბებს ნორმით განსაზღვრულ მნიშვნელობებს. გამონაკლისია მხოლოდ აფეთქებით გამოწვეული ხმაურის დონე, რომელიც მოსალოდნელია კვირაში ორჯერ, რამდენიმე წამის განმავლობაში.“

წარმოდგენილი უნდა იყოს ფაუნაზე ბურღვა-აფეთქებით გამოწვეული ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებები;

როგორც გზშ-ს ანგარიშის შესაბამის პარაგრაფშია (პარაგრაფი 6.4. ხმაურის და ვიბრაციის გავრცელება) აღწერილი აფეთქებითი სამუშაოების ეტაპზე გენერირებული ხმაური იქნება წამიერი. აქვე გასათვალისწინებელია, რომ საბადოს დამუშავება გათვალისწინებულია 1000-800 მ ჰორიზონტზე და თითოეული საფეხურის ფორმირების ეტაპზე, რაც უფრო ღრმად

მოხდება მიწის ფენებში ჩასვლა, კარიერის ყოველი საფეხური, შეასრულებს ხმაურის ჩამხშობი ბარიერის როლს.

გზშ-ს ანგარიშში მოცემული შემარბილებელი ღონისძიებების გარდა კომპანია უზრუნველყოფს ქვემოთ მოცემული შემარბილებელი ღონისძიებების განხორციელებას.

ხმაურის გავლენის შემცირების ღონისძიებები დამოკიდებულია კონკრეტულ პირობებზე (ხმაურის ზღვრულად დასაშვები დონეების გადაჭარბების ხარისხზე, სპექტრისა და წყაროს ხასიათზე და სხვა).

ხმაურის გავრცელების შემარბილებელი ღონისძიებები იყოფა ტექნიკურ, არქიტექტურულ-დაგეგმარებით, ორგანიზაციულ და სამედიცინო პროფილაქტიკურ ღონისძიებებად.

ძირითადად, ხმაურის დონის შემცირება შესაძლებელია მანქანა-დანადგართა კონსტრუქციის სრულყოფით, მისი მუშაობის რეჟიმის რაციონალიზაციით, დანადგარებზე დამატებით ბგერის მშთანთქმელების მოწყობით და სხვა.

აფეთქების პროცესში წარმოქმნილი ხმაურის შემცირებისთვის გათვალისწინებული ღონისძიებებია:

- ✓ კონკრეტული ადგილისთვის აფეთქების ოპტიმალური დიზაინის შერჩევა;
- ✓ ასაფეთქებელი ქანების ბუნების შესაბამისი ასაფეთქებელი ნივთიერებების შერჩევა;
- ✓ შესაძლებლობის შესაბამისად გამოირიცხება მეორადი აფეთქებები;

აღსანიშნავია რომ მოსამზადებელი სამუშაოების ეტაპზე ხე-ტყის ჭრის, ნიადაგის მოხსნის სამუშაოების პროცესში მოსალოდნელია ცხოველთა/ფრინველთა მიგრაცია საბადოს მიმდებარედ არსებულ, ანალოგიური ტიპის ჰაბიტატებში. აღნიშნულ ტერიტორიებსა და კარიერს შორის არსებული ტყის კორომები ასევე წარმოადგენენ ხმაურის გავრცელების შემცირების ბუნებრივ ბარიერებს.

ამასთან, კარიერის გახსნიდან 1 წლის შემდეგ განხორციელდება დაკვირვება საბადოს ზემოქმედების ზონაში ფლორასა და ფაუნის მდგომარეობასა და მათზე ზემოქმედებაზე დაკვირვებაზე დაყრდნობით საჭიროების შემთხვევაში განისაზღვრება კონკრეტული დამატებითი შემარბილებელი და/ან საკომპენსაციო/აღდგენის ღონისძიებები.

5. საწარმოს განთავსების ტერიტორიის, ტექნოლოგიისა და არაქმედების (ნულოვანი) ალტერნატიული ვარიანტების განხილვა არ არის მკაფიოდ ჩამოყალიბებული და სათანადოდ დასაბუთებული. ამასთან, პროექტის საჭიროების დასაბუთების ჭრილში, სათანადოდ არ არის დასაბუთებული პროექტის განხორციელების ხარჯებისა და სარგებლის ანალიზი. არ არის შეფასებული ის დანაკარგი, რომელიც მოპოვებითი საქმიანობის განხორციელებით მიადგება ბუნებრივ თუ სოციალურ გარემოს. გარდა ამისა, პროექტის განხორციელებით მიღებული დანაკარგის შესახებ ინფორმაციის არარსებობის პარალელურად, ანგარიშში მხოლოდ ზოგადი სახის ჩანაწერებია წარმოდგენილი იმის შესახებ, თუ რა იქნება პროექტისგან მიღებული სრული სარგებელი, როგორც ადგილობრივი მოსახლეობისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის, ასევე ქვეყნისთვის;

მიგვაჩნია, რომ ნულოვანი ალტერნატივა, პროექტის ხარჯებისა და სარგებლის ანალიზიდან გამომდინარე უარყოფილია, თუმცა ნაწილობრივ ვიზიარებთ როგორც სააგენტოს აგრეთვე არასამთავრობო ორგანიზაციის, მწვანე ალტერნატივის შენიშვნას, რომ მიუხედავად იმისა,

რომ არსებობს შესაბამისი დასაბუთება და არგუმენტები, საზოგადოებისათვის საჭიროა უფრო ცხადად, ვრცლად და სარწმუნოდ იქნეს ინფორმაცია მიწოდებული ამ საკითხებთან დაკავშირებით.

პირველ რიგში უნდა განვიხილოთ უმოქმედობის (ნულოვანი) ალტერნატივა, რაც გულისხმობს საქმიანობის განუხორციელებლობის შემთხვევაში ტერიტორიაზე (დაგეგმილი საქმიანობის ტერიტორიაზე) გარემოს არსებული მდგომარეობის ბუნებრივად განვითარების აღწერას, რომლის შეფასებაც შესაძლებელია არსებული ინფორმაციის გამოყენებით და მეცნიერულ ცოდნაზე დაყრდნობით.

„წიაღის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, აკრძალულია დასახლებული პუნქტების, სამრეწველო კომპლექსების, კომუნიკაციების, სამეურნეო და სხვა ობიექტების დაპროექტება და მშენებლობა, სანამ არ დადასტურდება, რომ მომავალი განაშენიანების ფართობზე არ არსებობს სასარგებლო წიაღისეულის საბადო (ტექნოგენური საბადოს გარდა) ან გამოვლინება. სასარგებლო წიაღისეულის საბადოს ფართობების განაშენიანება დასაშვებია, თუ განაშენიანების მსურველი წიაღისეულის მესაკუთრეს კომპენსაციის სახით გადაუხდის სასარგებლო წიაღისეულის იმ სახეობის საფასურს (შესაბამისი წიაღისეულით სარგებლობისათვის „ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი მოსაკრებლის ოდენობით), რომლით სარგებლობასაც იგი ზღუდავს ან აფერხებს დაგეგმილი განაშენიანებით. თუ განაშენიანება ხორციელდება ლიცენზიით გათვალისწინებულ ფართობზე, ამ შემთხვევაში აუცილებელია ლიცენზიის მფლობელის თანხმობა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქმიანობის განუხორციელებლობის შემთხვევაში (ნულოვანი ალტერნატივა) მუშევანი 2-ის ოქრო-სპილენძის საბადოს ტერიტორიის სხვა დანიშნულებით განვითარების შესაძლებლობა პრაქტიკულად შეზღუდულია. მუშევანის საბადოს ტერიტორიას, მისი მდებარეობიდან გამომდინარე, მოსახლეობა არ იყენებს სოფლის მეურნეობის მიზნებისათვის, არ ხდება აღნიშნული ტერიტორიის ტურისტული და რეკრეაციული მიზნებისათვის გამოყენება და განაშენიანება, რაც შესაძლებელია დამატებითი შემოსავლის წყარო ყოფილიყო სოფ. მოსახლეობისათვის. დაგეგმილი საქმიანობის უმეტესი ნაწილი წარმოადგენს სატყეო ფონდის მიწებს, შესაბამისად პროექტის განხორციელებისას ყველაზე დიდი ანთროპოგენური ზემოქმედება დაგეგმილი საქმიანობის ფარგლებში არსებულ ფლორასა და ფაუნაზე ვრცელდება. პროექტის არ განხორციელების შემთხვევაში, შენარჩუნებული იქნება ტყის მერქნული რესურსები და ხერხემლიან და უხერხემლო ცხოველთა და აქ მოხინაძრე ფრინველთა საკვები ბაზა და საცხოვრებელი გარემო-პირობები. თუმცა, კომპანიას დეტალურად იდენტიფიცირებული აქვს დაგეგმილი საქმიანობიდან გამომდინარე ზემოქმედებები, რომლებიც ექვემდებარება სპეციალურად დაგეგმილი მიტიგაციის ღონისძიებების მეშვეობით მართვას.

ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზისათვის აუცილებელია განხილული იქნეს საპროექტო ტერიტორიაზე არსებული გარემოს რესურსების/სერვისების საზოგადოებისათვის მიწოდების წყვეტის გამო დამდგარი დანაკარგი. გარემოზე ზემოქმედების შეფასება უნდა ასახავდეს მოსარგებლების (საზოგადოების) მიერ დანაკარგის აღქმას ამ რესურსებისა და სერვისებით სარგებლობის წყვეტის გამო. შესაბამისად, საჭიროა შეფასებული იქნეს გარემოს რესურსებზე/სერვისებზე მიწოდების წყვეტის გამო ის დანაკარგი, რომელიც არის მნიშვნელოვანი ხასიათის და ვერ მოხდება აღნიშნული რესურსების/სერვისების რეაბილიტაცია რელევანტურ დროში, ვინაიდან პროექტი ითვალისწინებს ზოგიერთი რესურსის/სერვისის/გარემოს კომპონენტის რეაბილიტაციას/მიტიგაციას (წყლის რესურსი,

ბიომრავალფეროვნება) და შესაბამის გარემოსდაცვით პროექტებს მათ გამოსასწორებლად/აღსადგენად. სერვისების მიწოდების წყვეტის გამო გარემოზე ზემოქმედება შესაძლებელია შეფასებულიყო როგორც დანაკარგი, მაგრამ ამ შემთხვევაში დანაკარგის შეფასებისათვის ობიექტური მეთოდოლოგია დაეყრდნობოდა რეაბილიტაციის ხარჯებს, როგორც დანაკარგის ექვივალენტურ შეფასებას, რაც პროექტის მთლიანი დანაკარგისა და სარგებლის შეფასების დროს გაბათილებული იქნებოდა შესაბამისი გარემოსდაცვითი პროექტების სარგებლის ღირებულებით. შესაბამისად, ამ შემთხვევაში, ვინაიდან არ დგება წმინდა დანაკარგი ამ რესურსების/სერვისების მიწოდების წყვეტის გამო გარემოზე ზემოქმედების შეფასება აღარ განხორციელდება და შეფასდება გარემოს მხოლოდ იმ პროდუქტების/რესურსების მიწოდების წყვეტის გამო დანაკარგი რა შემთხვევაშიც გარემოზე ხდება მნიშვნელოვანი და არსებითი ხასიათის ზემოქმედება, როგორცაა, მაგალითად, ტყის რესურსი. ჩატარებული ტაქსაციის მასალებით დგინდება, რომ მოსაჭრელი მერქნული რესურსის ოდენობა საპროექტო ტერიტორიაზე 5913.46 კმ-ია (სხვადასხვა სახეობის მერქნული რესურსი, გარდა წითელი ნუსხისა), ხოლო სატყეო მიწის ფართობების ჯამი - 923374 კმ-ია. შესაბამისად, უნდა განვსაზღვროთ აღნიშნული ფართობებისა და მერქნული რესურსის დანაკარგის ღირებულება, რომელიც სატყეო მიწის ფართობისთვის წარმოადგენს 332414.64 (სამას ოცდათორმეტი ათას ოთხას თოთხმეტ ლარსა და სომოცდა ოთხ თეთრს) ლარს, ხოლო მერქნული რესურსისთვის 1277128.05 (ერთი მილიონ ორას სამოცდაჩვიდმეტი ათას ასოცდარვა ლარსა და ხუთ თეთრს) ლარს. აღნიშნული ღირებულება გაანგარიშებულია, „ტყითსარგებლობის წესის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 18 მაისის N 221 დადგენილების შესაბამისად.

დანაკარგების ღირებულების განსაზღვრის შემდეგ, აუცილებელია მოხდეს სარგებლის ანალიზი. გასათვალისწინებელია, რომ სს „RMG Copper“ და RMG ჯგუფში შემავალი კომპანიები მუდმივად ახორციელებენ მნიშვნელოვან ინვესტიციებს სარესურსო ბაზის განახლებისა (გეოლოგიური საძიებო სამუშაოების, ახალი სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვება/გადამუშავების თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვის მიმართულებით) და ახალი საბადოების აღმოჩენის მიზნით. ერთ-ერთ ამგვარ საბადოს წარმოადგენს სწორედ მუშევანი-2. ამ საბადოს ათვისება და დაგეგმილი მოცულობებით და ოქროსა და სპილენძის მეტალების მიღება სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა კომპანიისათვის, ვინაიდან მნიშვნელოვნად შემცირებულია სს „RMG Copper“-ის მადნეულის საბადოზე სასარგებლო წიაღისეულის მარაგები. შესაბამისად, მუშევანის საბადოს ამოქმედება მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს უახლოესი წლების მანძილზე კომპანიის სტაბილური ფუნქციონირების უზრუნველყოფის საქმეში. აღნიშნული საბადოს ექსპლუატაციაში გაშვების (დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების) გარეშე შეუძლებელი იქნება სამთო და გადამუშავების სამუშაოების უწყვეტი გაგრძელება, რაც ნეგატიურად აისახება დასაქმებულ პერსონალზე, რეგიონისა და ქვეყნის სოციალურ და ეკონომიკურ მაჩვენებლებზე.

როგორც ცნობილია, საქართველოში სამთო-მოპოვებითი საქმიანობა მნიშვნელოვანი ეკონომიკური საქმიანობაა, რომელიც ისეთი მიზნების მიღწევას უწყობს ხელს, როგორცაა: შემოსავლების გენერირება, სამუშაო ადგილების შექმნა და ინფრასტრუქტურის განვითარება. მსოფლიო ბაზრებზე, მსგავსი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებს შორის, რანჟირების მიხედვით, სამთო-მოპოვებით მრეწველობას, საქართველოს საერთო საინვესტიციო კლიმატის თვალსაზრისით, საკმაოდ მაღალი ადგილი უკავია. განსაკუთრებით ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში, საქართველოს სამთომოპოვებითი სექტორისადმი ინტერესი გაიზარდა.

არსებული შეფასებით, ექსპორტის 30 % წიაღისეულთანაა დაკავშირებული (დამუშავებული და ნახევრად დამუშავებული წიაღისეული) და მშპ-ში სექტორს შეაქვს მნიშვნელოვანი წილი.

RMG Copper -ის (აგრეთვე RMG ჯგუფში შემავალ სხვა კომპანიების) შეუფერხებელ ფუნქციონირებას, მნიშვნელოვანი როლი ეკისრება არა მარტო რეგიონის, არამედ მთელი ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების საქმეში, რამეთუ იგი წარმოადგენს საქართველოს ერთ-ერთი უმსხვილეს ექსპორტიორ კომპანიას და დამსაქმებელს. შესაბამისად, ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზისათვის აუცილებელია მუშევანი-2 პროექტისგან მიღებული ეკონომიკური და სოციალური სარგებელი (ეფექტი) გაანალიზება, რომელიც შესაძლებელია შემდეგ მნიშვნელოვან ნაწილებად დაიყოს:

➤ **საექსპორტო პროდუქციის მოცულობის ზრდა**

ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაში მნიშვნელოვანი როლი ეკისრება ექსპორტის მოცულობის განუზრუნველყოფას. კომპანია ბოლო წლების განმავლობაში სტაბილურად შედის წამყვანი ექსპორტიორი კომპანიების პირველ ხუთეულში.

ამ მხრივ მუშევანი-2 საბადოს ათვისება მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს საქართველოს ექსპორტის მოცულობის ზრდაში.

➤ **სახელმწიფო და ადგილობრივ ბიუჯეტებში გადახდილი გადასახადები.**

კომპანია RMG გადასახადების ერთ-ერთი უმსხვილესი გადამხდელია საქართველოში. მხოლოდ 2017-2020 წლებში კომპანიამ ცენტრალურ ბიუჯეტში გადასახადების სახით ჩარიცხა 45.8 მლნ ლარი, ხოლო ადგილობრივ ბიუჯეტში - 17.9 მლნ ლარი. ბიუჯეტში ამგვარი მნიშვნელოვანი შენატანების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია სარესურსო ბაზის გაზრდა-განახლება. შესაბამისად, მუშევანი-2 პროექტიდან, დამტკიცებული მარაგების ფარგლებში დაგეგმილი მადნების გადამუშავება მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს ბიუჯეტში გადასახადების სტაბილურად გადახდის საქმეში.

საბადოს ათვისების მთელი პერიოდის განმავლობაში, უშუალოდ მუშევანი 2 პროექტიდან მხოლოდ წიაღის გადასახადების სახით (ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებელი და რეგულირების საფასური) სახელმწიფო ბიუჯეტში გადახდილი იქნება 9.7 მლნ ლარი. ამ ციფრებიდან ნათლად ჩანს, თუ რაოდენ ხელშესახებ უკუგებას მისცემს პროექტი ადგილობრივ და ცენტრალურ ბიუჯეტებს.

➤ **ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმება**

კომპანია არამარტო რეგიონში, არამედ ქვეყნის მასშტაბით ერთ-ერთი უმსხვილესი დამსაქმებელია. ამჟამად კომპანიაში დასაქმებულია 3000-ზე მეტი ადამიანი, საიდანაც 90 % ადგილობრივი მაცხოვრებელია. ახალი საბადოების ექსპლოატაციაში ჩართვის გარეშე მომავალში ამ მასშტაბების შენარჩუნება შეუძლებელი გახდება.

მხოლოდ ხელფასის სახით კომპანიამ თანამშრომლებს 2017-2020 წლებში 179.6 მლნ ლარი გადაუხადა. ბუნებრივია, ეს დამატებით იმპულსს სძენს რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას.

➤ **სოციალური სარგებელი**

კომპანია RMG - ს გაჩნია მაღალი სოციალური და კორპორაციული პასუხისმგებლობა, რის ფარგლებშიც კომპანია უზრუნველყოფს კულტურის, სპორტის, ბიზნესის და სხვა ინიციატივების ხელშეწყობას.

2012 წლიდან დღემდე კომპანიამ სოციალურ, კულტურულ-საგანმანათლებლო და ინფრასტრუქტურულ პროექტებზე 20.0 მლნ დოლარზე მეტი დახარჯა. ამ პერიოდში განხორციელდა:

- **კულტურული მემკვიდრეობის მხარდაჭერის პროგრამა** (უმეტესად რეგიონში სამონასტრო კომპლექსების სარეაბილიტაციო სამუშაოები);
- **საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი ბოლნისის მუზეუმის გახსნა ;**
- **სპორტის და სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროექტების დაფინანსება** (მხოლოდ ქართული რაგბის განვითარებისათვის კომპანიამ 1.5 მლნ აშშ დოლარზე მეტი გაიღო).
- **ბოლნური მეღვინეობის მხარდაჭერის პროგრამა;**
- **ინფრასტრუქტურული პროექტები** (გზების, სკვერების, საბავშვო ბაღების რეაბილიტაცია)

კომპანია შემდგომ წლებშიც გეგმავს მნიშვნელოვან სოციალურ და კულტურულ-საგანმანათლებლო პროექტებს. ბუნებრივია, მუშევანი-2 პროექტის რეალიზაციიდან მიღებული შემოსავლებიც თავის კონკრეტულ წვლილს შეიტანს სამომავლო პროექტების განხორციელებაში.

უშუალოდ დაგეგმილი საქმიანობიდან სოფელი მუშევანის მიერ მისაღები სოციალური და ეკონომიკური სარგებელი გამოიხატება, სოფ. მოსახლეობის დასაქმებასა და სოფლის მოსახლეობისათვის ინფრასტრუქტურული, სოციალური, საგანმანათლებლო პროექტების დაფინანსებაში. სოფლის მოსახლეობასთან გაფორმებული მემორანდუმით, კომპანია იღებს ვალდებულებას უზრუნველყოფ 1 000 000 ლარის გამოყოფა სოფ. მუშევანის მოსახლეობის საჭიროების საპასუხოდ. მოსახლეობასთან შეთანხმებით 700 000 ლარი დაიხარჯება სოფ. მუშევანის ინფრასტრუქტურულ პროექტებზე, მათ შორის წყალმომარაგების მიზნებისათვის, ხოლო 300 000 ლარი მოსახლეობის სოციალური და საგანმანათლებლო საჭიროებების დასაფინანსებლად.

გასათვალისწინებელია, რომ საქმიანობის განხორციელების შემთხვევაში, იგეგმება 50 ადამიანის დასაქმება და დასაქმებული პერსონალის უმეტესი ნაწილი (90 %) იქნება ადგილობრივი, რაც ადგილობრივი მოსახლეობის სოციალურ გარემოზე დადებით ზემოქმედებად უნდა შეფასედეს.

➤ **რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება**

პროექტის განხორციელების შედეგად მიღებული იქნება ირიბი სარგებელიც, რაც გამოიხატება რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკურ სისტემაზე დადებითი ზეგავლენით. ბიუჯეტში კომპანიის მიერ გადახდილი გადასახადების გამოყენების შედეგად მეტად გაუმჯობესდება რეგიონის ინფრასტრუქტურა, ეკონომიკური განვითარების პრიორიტეტული სფეროები, სოციალური გარემო და ა.შ. კომპანიის შეუფერხებელი ფუნქციონირებით ისარგებლებენ არა მარტო უშუალოდ კომპანიის თანამშრომლები, არამედ 100-ზე მეტი ადგილობრივი კონტრაქტორი კომპანია.

გარდა დანახარჯი-სარგებლიანობის მიდგომის ანალიზისა ასევე გამოვიყენეთ ეკონომიკაზე გავლენის შეფასების ჩარჩოც, კერძოდ, ზეგავლენა დამატებული ღირებულების შექმნაზე, დასაქმებასა და ხელფასებზე, მომწოდებლებსა (სოციალური ნაწილი) და ბიუჯეტში

შენატანებზე, რამაც კიდევ ერთხელ გამოკვეთა ქმედების მნიშვნელოვანი დადებითი ზეგავლენა ადგილობრივ და მთლიანად ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქმიანობის განხორციელებით მოსალოდნელი ეკონომიკური სარგებლის გათვალისწინებით შესაძლებელია ითქვას, რომ ნულოვანი ალტერნატივა როგორც კომპანიის, ისე ქვეყნისთვის, შემოსავლების შემცირების, სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორების გათვალისწინებით არამომგებიანი ალტერნატივაა და უარყოფილ უნდა იქნეს.

რაც შეეხება გარემოს დაცვას, უნდა აღინიშნოს, რომ საქმიანობის განხორციელება ზემოქმედებას მოახდენს ბუნებრივ გარემოზე, თუმცა, მოსალოდნელი ზემოქმედება შესაძლებელია შემცირდეს შემარბილებელი ღონისძიებების დაგეგმვა-გატარებით, ისე, რომ არ დაირღვეს თანაზომიერება სახელმწიფოსა და საზოგადოების გარემოსდაცვით, სოციალურ და ეკონომიკურ ინტერესს შორის.

საქმიანობის პროცესში, სს „RMG Copper“-ი უზრუნველყოფს მოსალოდნელი რისკების სათანადო მართვას, მდგრადი განვითარების პრინციპების გათვალისწინებით, გაატარებს შესაბამის შემარბილებელ და საკომპენსაციო ღონისძიებებს და დააწესებს მკაცრ კონტროლს აღნიშნული ღონისძიებების შესრულებაზე. ასეთ პირობებში, შესაძლებელი იქნება ბუნებრივ გარემოზე მოსალოდნელი ნეგატიური ზემოქმედებების მასშტაბების და გავრცელების არეალის მინიმუმამდე დაყვანა, რაც თავის მხრივ გაზრდის მოსალოდნელი დადებითი შედეგების ეფექტიანობას.

6. გზშ-ის ანგარიშში მოცემული კარიერის წყლების რეკუპერაციის (გაწმენდა-გამოყენება) საკითხი გათვალისწინებული უნდა იყოს მჟავა წყლების წარმოქმნის საფუძველზე, შესაბამისად აღნიშნული საკითხი საჭიროებს დაზუსტებას;

როგორც გზშ-ს ანგარიშშია აღწერილი (პარაგრაფი 4.9.3. საკარიერო წყალამოღვრა) კარიერის გახსნის პროცესში ბაქტერიულ-ქიმიური პროცესის (ბაქტერიული გამოტუტვა) გააქტიურებით შესაძლებელია მჟავე კარიერული წყლების წარმოქმნა. ამასთან, გზშ-ში წარმოდგენილი ფაქტორების გათვალისწინებით კარიერის გახსნისა და ექსპლუატაციის პირველ ეტაპზე მოსალოდნელი არ არის მჟავე კარიერული წყლების წარმოქმნა.

აღსანიშნავია, რომ მჟავე კარიერული წყლების წარმოქმნის პროცესის დაწყებისთანავე კომპანია უზრუნველყოფს აღნიშნული წყლის მართვას გზშ-ს ანგარიშში მოცემული სანიაღვრე წყლების მართვის სქემის მსგავსად.

წყლების შეკრებისთვის და მართვისთვის გათვალისწინებულია შესაბამისი მოცულობის გუბურების მოწყობა. გუბურებში შეკრებილი წყლების მართვის მიზნით თავდაპირველად გამოყენებული იქნება ბუნებრივი დალექვის პროცესი, რომლის დროსაც ხდება წყალში შეტივტივებული ნაწილაკების დალექვა ქიმიური ნივთიერებების, მაგ. ფლოკულანტის გამოყენების გარეშე. ბუნებრივი დალექვა წარმოადგენს გრავიტაციის საშუალებით ნაწილაკების სეპარაციის პროცესს, კერძოდ სალექარ ავზის დაყოვნებითი მოცულობის საშუალებით ხორციელდება წყალში არსებული შეწონილი ნაწილაკის დალექვა ფსკერზე, ხოლო წყლის სუფთა ნაწილი მოექცევა რეზერვუარის ზედა ნაწილში. დალექვის ეფექტურობას განსაზღვრავს განსაზღვრული კონსტრუქცია, კერძოდ დალექვის პროცესი

განხორციელდება სამ საფეხურად (კასკადური პრინციპით) და ბოლო გუბურაში მიიღება შეწონილი ნაწილაკებისგან გაწმენდილი წყალი.

გუბურებზე დაწესდება მუდმივი მონიტორინგი და ანალიზის პასუხების შესაბამისად, საჭიროების შემთხვევაში მოხდება კირით ნეიტრალიზაცია და შემდეგ მხოლოდ ლაბორატორიული ანალიზის ჩატარების შემდგომ წყლის გამოყენება ამტვერიანების შესამცირებლად გზების მოსარწყავად და სხვა დამხმარე მიზნებისთვის რომლებიც არ მოითხოვენ სასმელი წყლის ხარისხს ან იქნება შესაძლებელი სუფთა წყლის ჩაშვება გარემოში (მშრალ ხეობებში), შემდეგ კოორდინატებზე X-455476; Y-4582579; UTM. კირით ნეიტრალიზაციის შემდეგ, მოხდება ჩამდინარე წყლის ტუტე-მჟავური ბალანსის რეგულირება.

ამასთან, განხორციელებული მონიტორინგის პროცესში, იმ შემთხვევაში თუ წყლის კირით ნეიტრალიზაცია არ იქნება საკმარისი დადგენილი ნორმების უზრუნველსაყოფად, ტერიტორიაზე, შესაბამისი პროცედურების გავლის შემდეგ, დამატებით მოეწყობა შესაბამისი ტიპის ქიმიური გამწმენდი ნაგებობა.

აღსანიშნავია, რომ გამწმენდი ნაგებობის მოწყობამდე კომპანია უზრუნველყოფს გარემოსდაცვითი პროცედურის გავლას. საქმიანობაზე გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში წარმოდგენილი იქნება დეტალური ინფორმაცია საპროექტო გამწმენდი ნაგებობის ტიპზე, წარმადობაზე და სხვა მაჩვენებლებზე.

7. ანგარიშში მოცემული არ არის ნიადაგის მდგომარეობის ფონური მონაცემები, კერძოდ წარმოდგენილი უნდა იყოს საპროექტო უბნის ახლომდებარე ტერიტორიებისა და გადასახსნელი ნიადაგების ქიმიური ანალიზების შედეგები მძიმე მეტალების (სპილენძი, ტყვია, თუთია, კადმიუმი და pH) შემცველობაზე;

საპროექტო ტერიტორიაზე ნიადაგის ხარისხის ფონური მდგომარეობის განსაზღვრის მიზნით, განხორციელდა ახლომდებარე ტერიტორიების და გადასახსნელი უბნების (კარიერი და სანაყაროს ტერიტორია) ნიადაგის ლაბორატორიული კვლევა, მასში მძიმე მეტალების (სპილენძი, ტყვია, თუთია, კადმიუმი, მანგანუმი, რკინა და PH) შემცველობაზე.

საკვლევი ნიმუშები აღებული იქნა შემდეგ უბნებზე:

1. კარიერის კონტურში (ნიმუში N0285)
2. კარიერის მიმდებარედ ტყით დაფარულ ტერიტორიაზე სოფ. მუშევანის მიმართულებით (ნიმუში 0289)
3. სანაყაროსთვის განსაზღვრულ ტერიტორიაზე (ნიმუში N 0286)
4. სანაყაროს კონტურის მიმდებარედ მდელის და ტყის ნაწილზე (ნიმუში N0288)

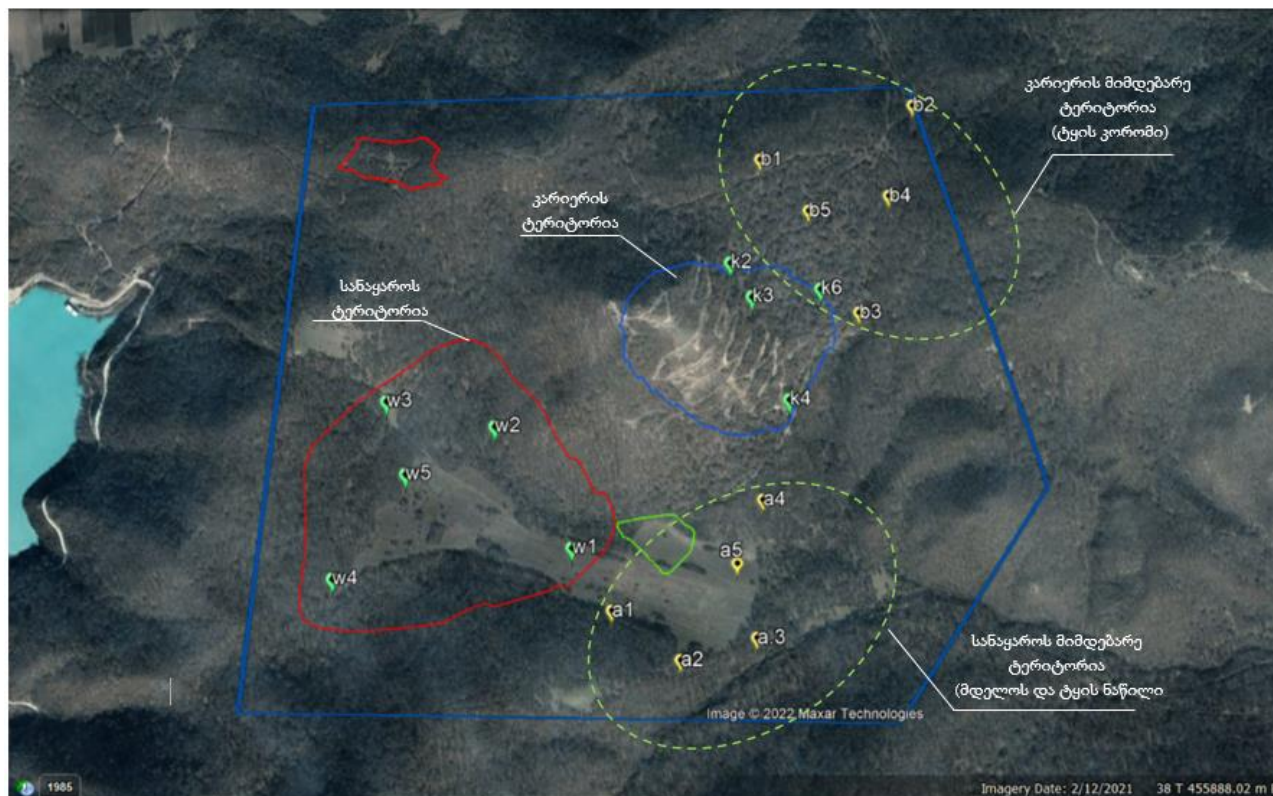
ნიმუშების აღება განხორციელდა შემდეგი პრინციპით, თითოეული უბნიდან ხუთ წერტილში (კონვერტისებრი მეთოდით) ნიადაგის ზედაპირიდან დაახლოებით 20-25 სმ სიღრმეზე აღებული იქნა ნიადაგის მასა 250-300 გრ მოცულობით სუბ-სინჯების სახით, რომელსაც მოშორდა ორგანული ფენა და განხორციელდა შერევა და მომზადდა 1 კგ მოცულობის გაერთიანებული საკვლევი ნიმუში.

ნიადაგის ნიმუშებში PH-ის გაზომვა განხორციელდა პორტატული აპარატით.

ადგილზე შედგა ნიმუშის აღების აქტები, ხოლო თითოეული ნიმუში შეიფუთა პოლიეთილენის პარკში, გუკეთდება ეტიკეტირება და მძიმე მეტალების კვლევის მიზნით წარედგინა აკრედიტირებულ ლაბორატორიას.

ნიადაგის სინჯების აღების არეალი წარმოადგენილია სიტუაციურ რუკაზე.

სურათი 7.1. ნიადაგის წერტილოვანი სინჯების აღების ადგილმდებარეობა

განხორციელებული კვლევის შედეგად, საკვლევ ნიმუშებში განისაზღვრა მძიმე მეტალების სკონცენტრაცია და PH მაჩვენებელი, რომელიც წარმოდგენილია ცხრილის სახით ზდგ-სთან მიმართებაში.

ცხრილი 1. ნიადაგის ქიმიური ანალიზის შედეგები

ქიმიური ინგრედიენტი	ლაბორატორიული კვლევის შედეგი (მგ/კგ)				ზდგ (მგ/კგ)
	კარიერის ტერიტორია (ნიმუში N0285)	კარიერის მიმდებარე (ნიმუში N0289)	სანაყაროს ტერიტორია (ნიმუში N0286)	სანაყაროს მიმდებარე (ნიმუში N0288)	
PH	7,6	8,1	8,2	7,9	6,5-8,5
თუთია (Zn)	290	120	100	99	220
კადმიუმი (Cd)	1,6	0,47	0,28	0,29	2.0
მანგანუმი (Mn)	900	750	670	910	500-700
ტყვია (Pb)	510	35	42	25	32
სპილენძი (Cu)	98	37	24	41	132
რკინა (Fe)	22000	29000	25000	38000	-

ლაბორატორიული კვლევის შედეგები (აქტები) წარმოდგენილია დანართის სახით.

8. ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის და რეკულტივაციის გეგმის პროექტში ძირითადად განხილულია ტერიტორიაზე მოსახსნელი ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მართვის საკითხები, რეკულტივაციის პროექტი წარმოდგენილი უნდა იქნეს „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის N424 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა და კანონმდებლობით განსაზღვრული ვალდებულებების შესაბამისად;

შესწორებული რეკულტივაციის პროექტი წარმოდგენილია დანართის სახით (იხ. დანართი 3).

9. ანგარიშის თანახმად სამუშაო გრაფიკი ითვალისწინებს 24 საათიან, 2 ცვლიან, 12 საათიან სამუშაო რეჟიმს. საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე აღნიშნული სამუშაო გრაფიკი საჭიროებს დაზუსტებას;

სს „RMG Copper“-ში დამტკიცებული შინაგანაწესის მიხედვით კომპანიის საწარმოო ტერიტორიაზე დაწესებულია უწყვეტი ციკლით ორცვლიან, 12 საათიან რეჟიმში მუშაობის განრიგი, სადაც მუშაობის დრო განისაზღვრება 3-4 დღიანი სამუშაო კვირით, მომდევნო ოთხდღიანი გამოტოვებით. სამუშაო საათებია: პირველი ცვლა - 08:00 სთ-დან 20:00 სთ-დე, მეორე ცვლა - 20:00 სთ-დან მომდევნო დღის 08:00 სთ-მდე. ცვლებში შესვენების დროის ხანგრძლივობაა 60 წუთი. პირველ ცვლაში 13:00 სთ-დან 14:00 სთ-მდე, მეორე ცვლაში 01:00 სთ-დან 02:00 სთ-მდე.

დასაქმებულთან შეთანხმებით, სამუშაო სპეციფიკიდან გამომდინარე შესაძლებელია დაწესდეს სხვა სახის სპეციალური არანორმირებული სამუშაო განრიგი. სამუშაო გრაფიკი თითოეულ დასაქმებულთან განისაზღვრება შრომითი ხელშეკრულებით.

დაგეგმილი საქმიანობის ფარგლებში დასაქმებულთა სამუშაო რეჟიმი სრულად შეესაბამება საქართველოს შრომით კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს.

10. ანგარიშის ქვეთავში „სატრანსპორტო საშუალებებისა და მექანიზმების საჭირო რაოდენობა“ (გვ. 48) არ არის აღნიშნული მტვრის გავრცელების შესამცირებლად საავტომობილო გზის/გზების მორწყვისთვის საჭირო სპეციალური ავტოსატრანსპორტო საშუალებები (ავტოცისტერნები), შესაბამისი რაოდენობის მითითებით, რაც საჭიროებს დაზუსტატრანსპორტო საშუალებებისა და მექანიზმების საჭირო რაოდენობა

ქვემოთ ცხრილში მოცემულია (წლიური მწარმოებლურობიდან და ზიდვის მანძილებიდან გამომდინარე) სატრანსპორტო საშუალებებისა და მექანიზმების საჭირო რაოდენობის ჩამონათვალი.

ტექნიკის შეძენის ან იჯარით აღების დროს, კომპანიას სრული უფლება აქვს შეცვალოს ზემოთ ჩამოთვლილი მექანიზმების მოდელები იმ პირობით, რომ მათი ტექნიკური მონაცემები პროექტით გათვალისწინებულზე ნაკლები არ იქნება.

ცხრილი 10.1. სატრანსპორტო საშუალებებისა და მექანიზმების საჭირო რაოდენობის ჩამონათვალი

დასახელება	საერთო რაოდენობა (ცალი)
ექსკავატორი DOOSAN-DX340 1,8 მ ³ ჩამჩის მოცულობით	2
ექსკავატორი HITACHI-690LCH-5A 1,8 მ ³ ჩამჩის მოცულობით	1
ბულდოზერი CAT D8R	2
ავტოთვიტმცლელი VOLVO 32 ტ ტვირთამწეობით	7
ავტოთვიტმცლელი HOWO 32 ტ ტვირთამწეობით	4
გრეიდერი CAT - 140 H	1
საბურღი დაზგა „SANDVIK“	1
საბურღი დაზგა „TAMROK“	1
ავტოცისტერნა HOWO 25 მ ³	3

11. ფუჭი ქანების სანაყაროს აღწერისას (გვ. 54-55) გათვალისწინებული და შეფასებული უნდა იქნეს ნაყარი გრუნტის გაწყლიანებისა და მისი მდგრადობის დარღვევის რისკები;

როგორც მუშევანი 2-ის ოქრო-სპილენძის საბადოზე სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების პროექტის გზმ-ს ანგარიშშია აღნიშნული, კარიერზე ანაფეთქები ქანების აღება მოხდება ექსკავატორის და ბულდოზერის გამოყენებით და ფუჭი ქანები გადაიტვირთება ფუჭი ქანების სანაყაროზე. ფუჭი ქანების სანაყარო მოეწყობა კარიერის მიმდებარედ არსებულ მშრალ ხევში.

სანაყაროს ფორმირება წარმართება ქვევიდან ზევით. ფორმირებისთვის შერჩეულია სანაყაროს მოწყობის საბულდოზერო სქემის საავტომობილო-საბულდოზერო, პერიფერიული მეთოდი.

ფუჭი ქანების სანაყარო მოეწყობა 851-920 მ. ნიშნულებს შორის. იარუსების ფერდის დახრა - იქნება არა უმეტეს 45 გრადუსისა, იარუსებს შორის ჰორიზონტალური დამცავი ბეგის სიგანე კი 15 მ. სანაყაროს ტერიტორიის მაქსიმალური ტევადობა შეადგენს 12 500 000 მ³-ს.

სანაყაროს ფორმირების საწყის ეტაპზე, სანაყაროს მომზადების პროცესში მოწყობილი მიმღები ბაქნიდან, ავტოთვიტმცლელების საშუალებით, ქანს 870 მ. ნიშნულიდან პირდაპირ რელიეფის ფერდზე დაიყრება. ამ შემთხვევაში მიმღები ბაქნის წარბას გასწვრივ (ფერდის მხარეს) მოეწყობა დამცავი ზვინული.

საბადოს ფარგლებში და მიმდებარე ტერიტორიაზე, ისეთი პროცესები, როგორებიცაა: მეწყერი, ღვარცოფი, დახრამვა, ქვათაცვენა, ბუნებრივად არ არის განვითარებული, ან ჩასახვის სტადიაშია.

თუმცა, კარიერის დამუშავების და მისასვლელი გზების გაყვანის დროს, რაც ფერდობების ჩამოჭრასთან არის დაკავშირებული, ლოკალურ უბნებზე მოსალოდნელია გრავიტაციული წონასწორობის დარღვევის გამოვლინებები – მცირე მეწყერების და ქვათაცვენის უბნების ფორმირება. ფერდობების ფორმირებისას გათვალისწინებული იქნება გრუნტების ბუნებრივი ქანობის კუთხე.

ნეგატიური გრავიტაციული პროცესების პრევენციისა და შერბილებისათვის, დამუშავების ოპტიმალური მეთოდოლოგიის გამოყენებასთან ერთად, სანაყაროებზე საჭიროების შემთხვევაში გატარდება ადეკვატური პროფილაქტიკური და ფერდობსამაგრი საინჟინრო ღონისძიებები.

საჭიროების შემთხვევაში კომპანია გაატარებს ფერდობსამაგრ საინჟინრო ღონისძიებებს, ისეთებს, როგორიცაა დამცავი მავთულის ბადეები ან/და სხვა.

სანაყაროს გარკვეული ნაწილის ფორმირების შემდგომ, მოეწყობა ლოკალური მონიტორინგის სისტემა. მონიტორინგის მიღებულ მეთოდს ამ შემთხვევაში წარმოადგენს მარკშიდერული დაკვირვების სისტემა. ე.წ. „რეპერების“ ანუ სადამკვირვებლო წერტილების ქსელის მოწყობა საფეხურებზე სპეციალურად შერჩეულ ადგილებში, რომლებზეც დაკვირვება მოხდება ჯიპის სადგურების მეშვეობით, გარკვეული პერიოდულობით. მიღებული მონაცემების ანალიზი მოგცემს ინფორმაციას საფეხურების ჰორიზონტალური ან ვერტიკალური ტიპის გადაადგილების გამოვლენის შესახებ.

დაკვირვების შედეგებიდან გამომდინარე, მეწყრული კერების გამოვლენის შემთხვევაში, მოხდება დამცავი ბეგების მოწყობა და საფეხურის თანმიმდევრული გაწმენდა მეწყრული სხეულისგან.

საფეხურის ჩამომეწყერების ნიშნების გამოვლენისას სანაყარო სამუშაოები უნდა შეჩერდეს და განხორციელდეს ღონისძიებები, წინასწარ შემუშავებული უსაფრთხოების სპეციალური ზომების შესაბამისად.

მეწყერისადმი მიდრეკილების მქონე მონაკვეთებზე აუცილებელია წარმოებდეს სისტემატიური დაკვირვება. ფერდობზე ნაპრალებისა და ბზარების აღმოჩენის შემთხვევაში მუშა პერსონალი გაყვანილ უნდა იქნას სახიფათო ზონიდან და მიღებულ იქნას ზომები გრუნტის მოულოდნელი (თვითნებური) ჩამოქცევის თავიდან აცილების მიზნით.

რაც შეეხება სანაყაროს ამგები გრუნტის გაწყლიანების პროცესს და ამგვარად სანაყაროს მდგრადობის დარღვევის რისკების გამოწვევას, საბადოს დამუშავების პროექტში მოცემულია შესაბამისი გადაწყვეტილებების ჩამონათვალი და აღწერა.

სანაყაროს ამგები ფუჭი ქანები, რომელიც შედგება დელუვიური და ელუვიური ზედაპირული საფარის გრუნტებით, რომელიც გრანულომეტრიულად წარმოდგენილია ღორღით, ხვინჭით და დისპერსიული - თიხოვანი ნაწილაკებით, ასევე ფსეფიტური გაკვარცეხული და დამსხვრეული ტუფებით, თავიანთი ფიზიკურ - მექანიკური თვისებებიდან გამომდინარე გამოირჩევიან ფილტრაციის მაღალი თვისებით, რაც უზრუნველყოფს ატმოსფერული ნალექის შედეგად სანაყაროს სხეულზე მოხვედრილი წყლის გატარებას.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ნაყარის გაწყლიანების შედეგად მდგრადობის დარღვევის რისკი ძლიან დაბალია.

მუშევანი 2-ის საბადოს ტერიტორიაზე ჩამდინარე წყლების ერთ-ერთ სახეობას წარმოადგენს სანიაღვრე ჩამდინარე წყლები, რომელიც შედგება კარიერის, ფუჭი ქანის სანაყაროს, ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის საწყობის განთავსების, ასევე მიმდებარე ფერდობების და ხევების ტერიტორიაზე არსებული სანიაღვრე წყლისაგან.

მუშევანი 2-ის კარიერისა და სანაყაროს წყლების მართვისა და შეკრებისთვის, სანაყაროს ძირში შერჩეულია ხელსაყრელი ადგილები წყლის შემკრები სალექარების მოსაწყობად.

საბადოს წყალარინების სისტემის ფარგლებში, ჩამონადენი წყლების დასაჭერად გათვალისწინებულია წყლის დამჭერი არხების/ბერმების მოწყობა, რომლის საშუალებით საშუალებით შეკრებილი წყალი მიემართება შემკრებ სალექარებში.

სანაყარო გრუნტების ჭარბის წყლის ზემოქმედებისგან დასაცავად, სანაყაროს ზღვრული კონტურის გასწვრივ, მისგან 10-15 მ-ის დაცილებით, მთელ პერიმეტრზე მოეწყობა სუფთა ატმოსფერული წყლის დამჭერი არხი, სიგრძით 2400 მ, რომელიც ამ წყალს, ყველა დამაბინძურებლის გვერდის ავლით, მიმართავს რელიეფის დაქანების მიმართულებით.

აგრეთვე, სანაყაროს ძირში მოეწყობა ორი შემკრები სალექარი, თითოეული 1000 მ³ მოცულობის, კარიერის და სანაყაროს დაბინძურებული წყლის შესაკრებად და მესამე ე.წ. შტორმული, საავარიო სალექარი 21000 მ³ მოცულობის.

შემკრები სალექარები ამოგებული იქნება ჰიდროსაიზოლაციო მემბრანით. თითოეულ სალექარზე გათვალისწინებულია ჰიდროსაიზოლაციო მემბრანის სამი შრე.

კარიერის ზღვრული კონტურის გასწვრივ, მისგან 10-15 მ-ის დაცილებით, მთელ პერიმეტრზე მოეწყობა კარიერული დაბინძურებული წყლის დამჭერი არხი, სიგრძით 1700მ, რომელიც მიუერთდება ერთერთ 1000 მ³ მოცულობის გუბურას.

სანაყაროს ძირში, ზღვრული კონტურის გასწვრივ, მისგან 10-15 მ-ის დაცილებით, მოეწყობა სანაყაროს დაბინძურებული წყლის დამჭერი არხი, სიგრძით 350მ, რომელიც თავის მხრივ მიუერთდება მეორე 1000 მ³ მოცულობის გუბურას.

წყლის დამჭერი არხების და გზების გადაკვეთის ადგილებში ჩაიდება 1მ დიამეტრის ლითონის ან ბეტონის მილი.

12. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილ გრუნტის მართვის საკითხებში, არ არის მოცემული გრუნტის დროებითი დასაწყობების პირობების შესახებ ინფორმაცია, რაც საჭიროებს დაზუსტებას;

როგორც გზშ-ს ანგარიშშია მითითებული ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნა განხორციელდება ფუჭი ქანების სანაყაროს და კარიერის ტერიტორიაზე, მისავლელი გზებზე და დამხმარე ობიექტების განთავსების ტერიტორიაზე.

მოხნილი ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა, შემდგომი რეკულტივაციის მიზნით განთავსდება საწარმოო მოედნის მიმდებარედ მოწყობილ ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის საწყობზე.

ნიადაგის მოხსნა და დასაწყობება განხორციელდება „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის №424 დადგენილების მოთხოვნების შესაბამისად.

რაც შეეხება საბადოს დამუშავების პროცესში გადასახსნელი გრუნტებს (შემადგენელი ქანებით), მათ შორის გზების გაყვანის და საწარმოო მოედნის ტერიტორიაზე მოხსნილ გრუნტს, აღნიშნულის განთავსება მოხდება ფუჭი ქანების სანაყაროზე.

13. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი რუკა 5.3.1.2. „რეგიონის ტექტონიკური რუკა“, წარმოადგენს გეოლოგიურ რუკას და საჭიროებს დაზუსტებას;

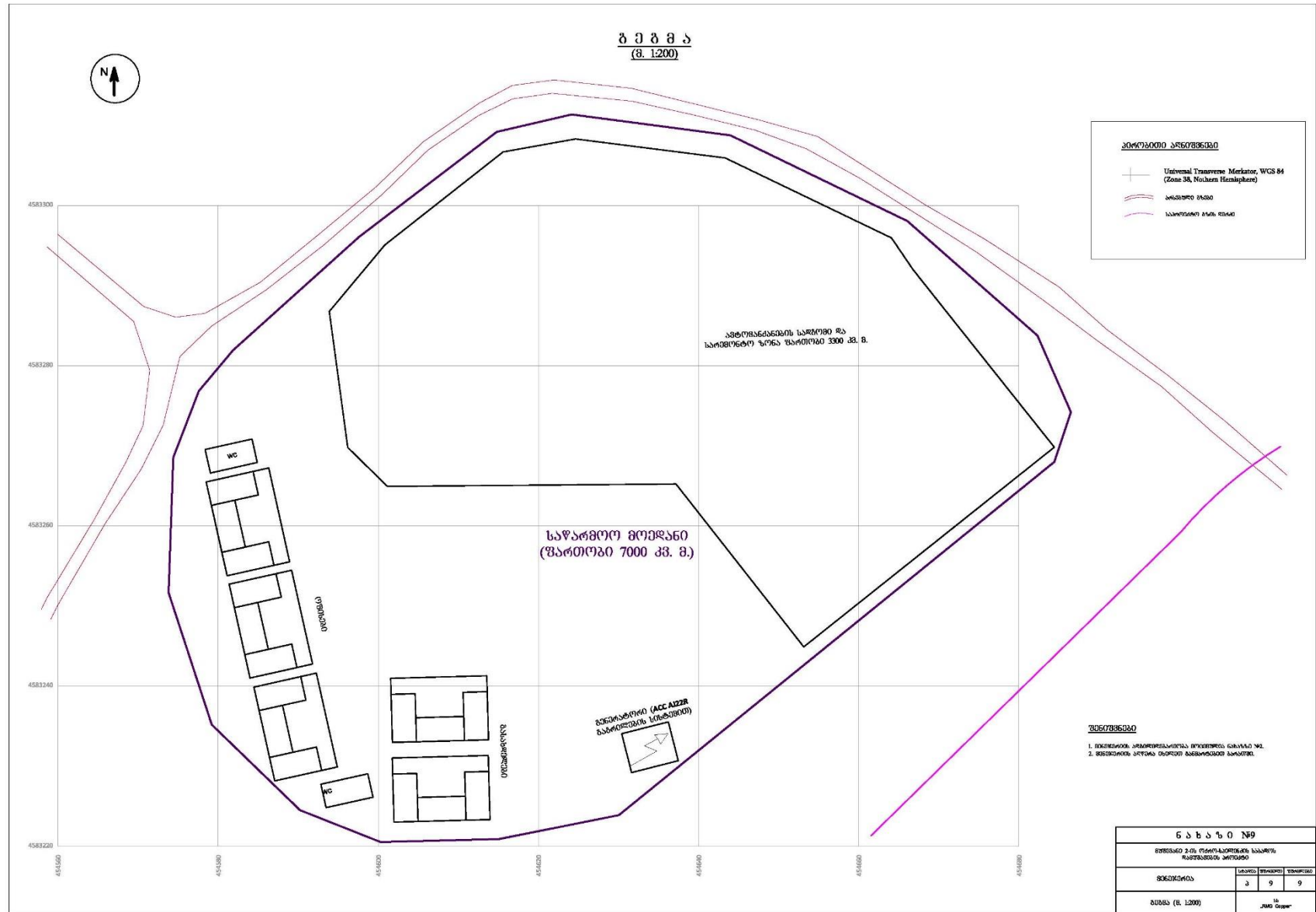

გზშ-ის ანგარიშში პარაგრაფში 5.3.1. გეოლოგიური და ჰიდროგეოლოგიური მონაცემები წარმოდგენილი ნახაზი 5.3.1.1. წარმოადგენს საქართველოს ტექტონიკური რუკას, ხოლო ნახაზის 5.3.1.2. რეგიონის გეოლოგიურ რუკას.

14. გზშ-ის ანგარიშის თანახმად, საწარმოო მოედანზე (ფართობით $\approx 7000 \text{ მ}^2$) განთავსდება კონტეინერული ტიპის ოფისი, გასახდელები, ბიოტუალეტები, ტექნიკის ავტოსადგომი, ტექნიკის პირველადი დათვალიერების/მცირე სარემონტო ზონა, გენერატორი“. წარმოდგენილი არ არის საწარმოო მოედნის shp ფაილები და გენ-გეგმა;

საწარმოო მოედნის პრინციპული გეგმა მოცემულია ნახაზზე 14.1., ხოლო shp ფაილების წარმოდგენილია დანართის სახით.

ნახაზი 14.1. საწარმოო მოედნის პრინციპული გეგმა

15. გზშ-ის ანგარიშის მიხედვით „საწარმოო მოედანზე არ არის გათვალისწინებული საწვავის სამარაგო რეზერვუარის მოწყობა.“ თუმცა საწარმოო მოედნის ნახაზზე 4.6.1.-ზე დატანილია სამარაგო რეზერვუარი, შესაბამისად აღნიშნული საკითხი დასაზუსტებელია.

სამარაგო რეზერვუარი წარმოადგენს ატმოსფერული ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევის სტაციონარულ წყაროს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, წარმოდგენილი უნდა იქნეს ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების პროექტი ან/და აღნიშნულთან დაკავშირებით დაზუსტებული ინფორმაცია;

წინამდებარე დოკუმენტში ნახაზზე 14.1. მოცემულია საწარმოო მოედნის პრინციპული გეგმა.

განახლებული/დაზუსტებული გეგმის მიხედვით ტერიტორიაზე არ არის გათვალისწინებული საწვავის სამარაგო რეზერვუარის მოწყობა, შესაბამისად საპროექტო ტერიტორიაზე არ იარსებებს ატმოსფერული ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევის სტაციონარულ წყარო და არ არსებობს ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების პროექტის წარმოდგენის საჭიროება.

16. გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმაში (დანართი 5) ატმოსფერული ჰაერის მონიტორინგის პროგრამაში განხილულია ხმაურის მონიტორინგი, რაც საჭიროებს დაზუსტებას.

ამასთან, გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმაში გათვალისწინებული უნდა იყოს ნიადაგის და გრუნტის ხარისხის მონიტორინგი;

დაზუსტებული/განახლებული მონიტორინგის გეგმა წარმოდგენილია დანართის სახით (იხ. დანართი 5. მონიტორინგის გეგმა).

17. განხილული უნდა იყოს გრუნტის და ზედაპირული წყლების, აგრეთვე ატმოსფერული ჰაერის მონიტორინგის გეგმაში საჭიროების შემთხვევაში მძიმე და ტოქსიკური ელემენტების მონიტორინგი მაგ: ტყვია და კადმიუმი;

დაზუსტებული/განახლებული მონიტორინგის გეგმა წარმოდგენილია დანართის სახით (იხ. დანართი 5. მონიტორინგის გეგმა).

18. გზშ-ის ანგარიშში გვ. 51-ზე და გვ. 55-ზე სიტყვა „წარბა“ ნათარგმნია შეცდომით და დასაზუსტებელია.

საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბერის №450 „კარიერების უსაფრთხოების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“ დადგენილების მე-2 მუხლის (ტერმინთა განმარტება) მე-10 პუნქტის მიხედვით: 10. საფეხურის ზედა და ქვედა კიდე (წარბა) - ფერდოს გადაკვეთის ხაზი, შესაბამისად, საფეხურის ზედა და ქვედა ბაქანთან”.

გზშ-ს ანგარიშში მითითებულ ტექსტში გამოყენებული ტერმინი „წარბა“ აღნიშნავს რეგლამენტში განმარტებულ ტერმინს და არ საჭიროებს დაზუსტებას.

ასევე, ანგარიშში (გვ. 101 და გვ. 102 - მრეწველობის განვითარება) მოცემული ტექსტი გაუგებარია და საჭიროებს დაზუსტებას;

18.1. მრეწველობის განვითარება (გზშ-ს ანგარიშის პარაგრაფი 5.9.3.)

ქვემო ქართლის ეკონომიკაში მრეწველობის სექტორს წამყვანი ადგილი უჭირავს და მისი წვლილი რეგიონში წარმოებულ დამატებულ ღირებულებაში 41%-ს შეადგენს. რეგიონში მრეწველობა, ძირითადად, მოიცავს წიაღისეულის მოპოვებას, მეტალურგიულ და ქიმიურ მრეწველობას, ცემენტის, სამშენებლო და მოსაპირკეთებელი ქვების წარმოებას, კერამიკის, მინისა და ფაიფურის დამზადებას, ენერგოგენერაციას და აგროწარმოებას.

თვითმმართველი ერთეულების მიხედვით, ძირითად მაპროფილებელ სამრეწველო პროდუქციას წარმოადგენს: რუსთავში - გადამამუშავებელი მრეწველობა, ბოლნისში - სამთო-მომპოვებელი მრეწველობა, გარდაბანში - ელექტროენერგიის წარმოება, მებოსტნეობა და მესაქონლეობა, მარნეულსა და წალკაში - სასოფლო-სამეურნეო პროდუქცია, დმანისში - მესაქონლეობა და რძის პროდუქციის წარმოება, ხოლო თეთრიწყაროში - ელექტროენერგიის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება.

უშუალოდ ბოლნისის მუნიციპალიტეტის ძირითად შემოსავლებს განსაზღვრავს სოფლის მეურნეობა, მრეწველობა (მადნეულის სამთო-გამამდიდრებელი კომბინატი, კვარციტის საწარმო, ღვინის ქარხნები), მცირე მეწარმეობა (ვაჭრობა, საყოფაცხოვრებო მომსახურება) და საჯარო სამსახურები. მუნიციპალიტეტს ეკონომიკური განვითარების გეგმის პრიორიტეტებია: სოფლის მეურნეობა, სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გადამამუშავებელი მრეწველობა, ასევე ქვის მოპოვება-დამუშავების გაფართოება და ტურიზმის განვითარება. მუნიციპალიტეტში ოთხი ძირითადი ფერმერული მეურნეობაა განვითარებული: მეცხოველეობა, მებოსტნეობა, მემარცვლეობა და მევენახეობა.

მრეწველობის დარგებიდან, ბოლნისის მუნიციპალიტეტში განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს მძიმე და მომპოვებელი მრეწველობის დარგები, რომლებიც მუნიციპალიტეტის ძირითად შემოსავლებს უზრუნველყოფს. ამ მხრივ ქვემო ქართლის მხარეს აქვს პოტენციალი წამყვანი ადგილი დაიკავოს საქართველოს სამთომადნო მრეწველობაში. რეგიონში ამჟამად ცნობილია ფერადი, შავი და კეთილშობილი ლითონების, ქიმიური და კერამიკული ნედლეულის, სამშენებლო და მოსაპირკეთებელი მასალებით.

რეგიონში ამჟამად სამთომადნო მრეწველობა ძირითადად ორიენტირებულია ფერადი და კეთილშობილი ლითონებისა და სამშენებლო მასალების მოპოვებაზე, რაც განპირობებულია აღნიშნული სახეობის სასარგებლო წიაღისეულის შესწავლის შედარებით მაღალი დონით და პროდუქციაზე საბაზრო მოთხოვნილების არსებობით.

აღსანიშნავია, რომ მსოფლიო ბაზრებზე მსგავსი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებს შორის რანჟირების მიხედვით სამთო-მომპოვებით მრეწველობას საქართველოს საერთო საინვესტიციო კლიმატის თვალსაზრისით საკმაოდ მაღალი ადგილი უკავია. განსაკუთრებით ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში, საქართველოს სამთო-მომპოვებითი სექტორისადმი ინტერესი გაიზარდა. არსებული შეფასებით, ექსპორტის 30% წიაღისეულთანაა დაკავშირებული (დამუშავებული და ნახევრად დამუშავებული წიაღისეული) და მშპ-ში სექტორს შეაქვს მნიშვნელოვანი წილი. საქართველოს წიაღისეულის ბაზარზე მანგანუმის, სპილენძის და ოქროს მნიშვნელოვანი საბადოებია და აქ დიდი ინვესტიციებია დაბანდებული.

ბოლნისის მუნიციპალიტეტში მდებარე სამთო-გამამდიდრებელ კომპანიებში დღეისათვის მადნების დამუშავება კონცენტრატების დონეს გაცდა და უშუალოდ სასარგებლო კომპონენტების მიღება ხორციელდება.

ბოლნისის რეგიონში სამთო-მოპოვებითი საქმიანობა მნიშვნელოვანი ეკონომიკური საქმიანობაა, რომელიც ხელს უწყობს ისეთი მიზნების მიღწევას, როგორიცაა: ქვეყნისა და რეგიონის შემოსავლების გენერირება, სამუშაო ადგილების შექმნა და ინფრასტრუქტურის განვითარება.

ბოლნისის რეგიონის აქტივებისა და რესურსების გათვალისწინებით, ქმედითი საინვესტიციო და ინფრასტრუქტურული პოლიტიკის პირობებში რეგიონს მრეწველობის სექტორის განვითარების მნიშვნელოვანი პოტენციალი აქვს. აქტივებისა და რესურსების ეფექტურად გამოყენება, ადგილობრივი და უცხოური ინვესტიციების სტიმულირებაზე მიმართული ძალისხმევა, ხარისხზე და ექსპორტზე ორიენტირებული წარმოების მაქსიმალური წახალისება, ადგილობრივი მუშახელის კვალიფიკაციის ამაღლებაზე სისტემური ზრუნვა, საბანკო კრედიტებზე ხელმისაწვდომობის ზრდა, კაპიტალის ალტერნატიული ბაზრების ჩამოყალიბება და ზოგადად, სხვადასხვა ენდოგენური და ეგზოგენური ფაქტორების სათანადო გამოყენება გადამწყვეტ როლს შეასრულებს მრეწველობის სექტორის განვითარებაში.

19. გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი 4.1.1 სქემის მიხედვით, მოხსნილი ნიადაგის დასაწყობების ტერიტორიის ფართობია 14762 მ², თუმცა 4.8 თავში „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის საწყობი“ მითითებულია 14510 მ².

დანართის სახით წარმოდგენილი შესწორებული/დაზუსტებული მუშევანი 2-ს ოქრო-სპილენძის მადნის საბადოს ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის და რეკულტივაციის გეგმა/პროექტის შესაბამისად ნიადაგის საწყობისთვის შერჩეულია საბადოს სამხრეთ ნაწილი ფართობით - 14 510 მ².

20. გზშ-ის ანგარიშში (გვ. 251-254-ზე) წარმოდგენილ „ცხრილში 12.6.15.1“ მოცემული ინფორმაცია სრულად არ იკითხება და დასაზუსტებელია;

ცხრილში 20.1. წარმოდგენილია შესწორებული გზშ-ს ანგარიშში მოცემული ცხრილი 12.6.15.1. ინციდენტის მართვის ჯგუფი (უსაფრთხოების სამსახური, შრომის უსაფრთხოების დაცვის სამსახური, გარემოს დაცვის სამსახური).

ცხრილი 20.1. პერსონალური ვალდებულებანი (გზშ-ს ანგარიშის მიხედვით ცხრილი 12.6.15.)

ინციდენტის მართვის ჯგუფი (უსაფრთხოების სამსახური, შრომის უსაფრთხოების დაცვის სამსახური, გარემოს დაცვის სამსახური) (გზშ-ს ანგარიშის მიხედვით ცხრილი 12.6.15.1.)

როლი:	შემსრულებელი პერსონალი:	დისლოკაციის ადგილი:	მიზანი:	ვალდებულებანი:
უსაფრთხოების სამსახურის პერსონალი	კომპანიის უსაფრთხოების სამსახურის პერსონალი.	ინციდენტის წარმოქმნის ადგილი/უსაფრთხოების სამსახურის გამშვები პუნქტები.	უსაფრთხოების სამსახურის უფროსის დავალებებისა და მითითებების შესრულება. აქტიური მონაწილეობის მიღება პერსონალის სავსაყუაცო და სამაშველო ღონისძიებებში.	<ul style="list-style-type: none"> • უსაფრთხოების სამსახურის უფროსის მითითებებისა და დავალებების შესრულება. • უსაფრთხოების სამსახურის უფროსისათვის მოთხოვნილი ინფორმაციის გადაცემა თავმოყრილი, ევაკუირებული, დაშავებული და დაკარგული პერსონის შესახებ. • სამაშველო ოპერაციებში მონაწილეობის მიღება სხვა ჯგუფებთან ერთად, უსაფრთხოების სამსახურის უფროსის მითითების საფუძველზე. • სათანადო ინფორმაციის მიწოდება უსაფრთხოების სამსახურის უფროსისათვის, ინციდენტის განვითარების არეალში განხორციელებული ქმედებების შესახებ. • ინციდენტის წარმოქმნის ტერიტორიაზე უსაფრთხო პერიმეტრის შექმნა და კონტროლი, უსაფრთხოების სამსახურის უფროსის მითითებისამებრ. • კომპანიის ტერიტორიაზე შესული სამაშველო ბრიგადებისა და სამაშველო საშუალებების კონტროლი და შესაბამისი ჩანაწერების გაკეთება ამ მიმართულებით, უსაფრთხოების სამსახურის უფროსის მითითებისამებრ. • ინციდენტის სალიკვიდაციო ღონისძიებებში მონაწილე ტექნიკური საშუალებებისა და დანადგარების უსაფრთხოების დაცვა მას შემდეგ რაც ისინი აღმოჩნდებიან კომპანიის

				<p>ტერიტორიაზე, უსაფრთხოების დაცვის სამსახურის მითითებისამებრ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ინციდენტის სამოქმედო არეალში შესასვლელი პერსონალის კონტროლი და მხოლოდ კომპეტენტურ პირთა დაშვება ინციდენტის სალიკვიდაციო ღონისძიებებში მონაწილეობის მისაღებად, უსაფრთხოების დაცვის სამსახურის მითითებისამებრ. • ინციდენტის წარმოქმნის არეალში შესული სამედიცინო პერსონალისათვის დახმარების გაწევა სამაშველო ოპერაციების მომენტში
შრომის უსაფრთხოების დაცვის სამსახურის პერსონალი.	შრომის უსაფრთხოების დაცვის სამსახურის უფროსი/მოადგილე.	<ul style="list-style-type: none"> • კომპანიის სადისპეტჩერო სამსახურის ოფისი. 	<ul style="list-style-type: none"> • ინციდენტის მართვის ჯგუფის მხარდაჭერა. • ინციდენტის სალიკვიდაციო ღონისძიებებში მონაწილე პერსონალისათვის საჭირო რჩევების მიცემა. <p>პერსონალური უსაფრთხოების ასპექტების უზრუნველყოფა ინციდენტის წარმოქმნის არეალში, პერსონალის თავშეყრის ადგილებზე და საევაკუაციო წერტილებში.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • პერსონალის საევაკუაციოდ სწორი და უსაფრთხო მარშრუტების შერჩევა და პერსონალის ევაკუირება. • ინციდენტის მართვის ჯგუფის უფროსისათვის შრომის უსაფრთხოებისა და უსაფრთხოების ტექნიკის მიმართულებით საჭირო ინფორმაციისა და რჩევების მიწოდება. • ინციდენტის მართვის ჯგუფისათვის და ასევე სხვა დანარჩენი პერსონალისათვის შესაბამისი ინფორმაციის მიწოდება სწორი ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების გამოყენების შესახებ. • ინციდენტის სალიკვიდაციო ღონისძიებებში ჩართული პერსონალის უსაფრთხოებაზე ზრუნვა. • ინციდენტის წარმოქმნის არეალში მიმდინარე რუტინული და გეგმიური სამუშაოების შესახებ სწორი ინფორმაციის მოპოვება და გადაცემა, ინციდენტის მართვის ჯგუფისათვის. • ინციდენტის სალიკვიდაციო ღონისძიებებში ჩართული პერსონალისათვის სწორი ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების მიწოდება (საჭიროების შემთხვევაში).

				<ul style="list-style-type: none"> • სამაშველო ოპერაციებზე მონიტორინგის დამყარება და ევაკუაციის განმახორციელებელი პერსონალისათვის სწორი რჩევების მიცემა. • საფრთხის შემცველი ნებისმიერი ინიციატივის ან მოქმედების შეჩერება ინციდენტის სალიკვიდაციო ღონისძიებების განხორციელებისას. • ნავთობის ან ნავთობპროდუქტების დაღვრის შემთხვევაში სათანადო ინფორმაციის მიწოდება დაღვრის სალიკვიდაციო ღონისძიებებში მონაწილე პერსონალისათვის, ქარის მიმართულებისა და სიჩქარის შესახებ, გამოსაყენებელი ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების, აალების საწინააღმდეგო საშუალებების და სხვა. • პერსონალური უსაფრთხოების დაცვის გეგმის შედგენა და გადაცემა ინციდენტის მართვის ჯგუფის უფროსისათვის. • ინციდენტის გამოძიების დეტალების განსაზღვრა შრომის უსაფრთხოების დაცვის, ასევე უსაფრთხოების ტექნიკის დაცვის მიმართულებით, ინციდენტის გამომწვევი შესაძლო ფაქტორის მოკვლევა გამოძიების საწყის ეტაპზე და ამ ინფორმაციის მიწოდება ინციდენტის მართვის ჯგუფის უფროსისათვის. • ინციდენტის გამოძიების პროცესში აქტიურად მონაწილეობა, ინფორმაციის შეგროვება და ანგარიშის შედგენა.
შრომის უსაფრთხოების დაცვის სამსახურის პერსონალი.	შრომის უსაფრთხოების დაცვის სამსახურის პერსონალი.	<ul style="list-style-type: none"> • კომპანიის სადისპეტჩერო სამსახურის ოფისი. 	<ul style="list-style-type: none"> • შრომის უსაფრთხოების დაცვის სამსახურის უფროსის მითითებების შესრულება. • ინციდენტის მართვის ჯგუფის მხარდაჭერა. 	<ul style="list-style-type: none"> • პერსონალის საევაკუაციოდ სწორი და უსაფრთხო მარშრუტების შერჩევა და პერსონალის ევაკუირება. • ინციდენტის მართვის ჯგუფის უფროსისათვის შრომის უსაფრთხოებისა და უსაფრთხოების

			<ul style="list-style-type: none"> • ინციდენტის სალიკვიდაციო ღონისძიებებში მონაწილეობა (საჭიროების შემთხვევაში). • პერსონალური უსაფრთხოების ასპექტების უზრუნველყოფა ინციდენტის წარმოქმნის არეალში, პერსონალის თავშეყრის ადგილებზე და საევაკუაციო წერტილებში. 	<p>ტექნიკის მიმართულებით საჭირო ინფორმაციისა და რჩევების მიწოდება.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ინციდენტის სალიკვიდაციო ღონისძიებებში ჩართული პერსონალის უსაფრთხოებაზე ზრუნვა. • ინციდენტის წარმოქმნის არეალში მიმდინარე რუტინული და გეგმიური სამუშაოების შესახებ სწორი ინფორმაციის მოპოვება და გადაცემა, ინციდენტის მართვის ჯგუფისათვის. • ინციდენტის სალიკვიდაციო ღონისძიებებში ჩართული პერსონალისათვის სწორი ინდივიდუალური დაცვის საშუალებების მიწოდება (საჭიროების შემთხვევაში). • სამაშველო ოპერაციებზე მონიტორინგის დამყარება და ევაკუაციის განმახორციელებელი პერსონალისათვის სწორი რჩევების მიცემა. • საფრთხის შემცველი ნებისმიერი ინიციატივის ან მოქმედების შეჩერება ინციდენტის სალიკვიდაციო ღონისძიებების განხორციელებისას. • ნავთობის ან ნავთობპროდუქტების დაღვრის შემთხვევაში სათანადო ინფორმაციის მიწოდება დაღვრის სალიკვიდაციო ღონისძიებებში მონაწილე პერსონალისათვის, ქარის მიმართულებისა და სიჩქარის შესახებ, გამოსაყენებელი ინდივიდუალური დაცვის • საშუალებების, აალების საწინააღმდეგო საშუალებების და სხვა. • ინციდენტის გამომდინარე პროცესში აქტიურად მონაწილეობა, ინფორმაციის შეგროვება და ანგარიშის შედგენა.
--	--	--	--	--

გარემოს სამსახურის პერსონალი.	დაცვის	გარემოს დირექტორი/მოადგილე.	<ul style="list-style-type: none"> კომპანიის სადისპეტრო სამსახურის ოფისი. 	<ul style="list-style-type: none"> ინციდენტის მართვის ჯგუფის მხარდაჭერა. ინციდენტის სალიკვიდაციო ლონისძიებებში მონაწილე პერსონალისათვის საჭირო რჩევების მიცემა გარემოს დაცვის მიმართულებით. 	<ul style="list-style-type: none"> ინციდენტის მართვის ჯგუფის უფროსისათვის სწორი რჩევების და რეკომენდაციების მიცემა. ინციდენტის სალიკვიდაციო ჯგუფის მხარდაჭერა პერსონალით, სალიკვიდაციო ღონისძიებების მსვლელობისას (საჭიროების შემთხვევაში). ნავთობისა და ნავთობპროდუქტების დაღვრის საწინააღმდეგო მოწყობილობებით ინციდენტის სალიკვიდაციო ჯგუფის უზრუნველყოფა (იმ შემთხვევაში თუ სახეზეა ნავთობის ან ნავთობპროდუქტების დაღვრა). ნავთობით / ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული ნიადაგის მონიტორინგის განხორციელება (ნიადაგის პერიოდული ჩაზომვების პროცედურის განხორციელების ჩათვლით), ასევე დაბინძურებულ არეალში რემედიაციის სამუშაოების ჩატარება. სახიფათო ნარჩენების მართვა (განთავსება დროებითი დასაწყობების არეალში და მოგვიანებით გატანა კომპანიის სამოქმედო ტერიტორიიდან, შესაბამისი კონტრაქტორი კომპანიის საშუალებით). გარემოზე მიყენებული ეფექტის განსაზღვრა/შეფასება და აღნიშნული ინფორმაციის ჩართვა მოხსენებაში, ინციდენტის შესახებ.
გარემოს სამსახურის პერსონალი.	დაცვის	გარემოს დაცვის პერსონალი.	<ul style="list-style-type: none"> კომპანიის სადისპეტრო სამსახურის ოფისი. 	<ul style="list-style-type: none"> ინციდენტის მართვის ჯგუფის მხარდაჭერა. ინციდენტის სალიკვიდაციო ლონისძიებებში მონაწილე პერსონალისათვის 	<ul style="list-style-type: none"> ინციდენტის მართვის ჯგუფის უფროსისათვის სწორი რჩევების და რეკომენდაციების მიცემა. ინციდენტის სალიკვიდაციო ჯგუფის მხარდაჭერა, სალიკვიდაციო ღონისძიებების

			<p>საჭირო რჩევების მიცემა გარემოს დაცვის მიმართულებით.</p>	<p>მსვლელობისას (საჭიროების შემთხვევაში).</p> <ul style="list-style-type: none"> • ნავთობისა და ნავთობპროდუქტების დაღვრის საწინააღმდეგო მოწყობილობებით ინციდენტის სალიკვიდაციო ჯგუფის უზრუნველყოფა (იმ შემთხვევაში თუ სახეზეა ნავთობის ან ნავთობპროდუქტების დაღვრა). • ნავთობით / ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული ნიადაგის მონიტორინგის განხორციელება (ნიადაგის პერიოდული ჩაზომვების პროცედურის განხორციელების ჩათვლით), ასევე დაბინძურებულ არეალში რემედიაციის სამუშაოების ჩატარება. <p>სახიფათო ნარჩენების მართვა (განთავსება დროებითი დასაწყობების არეალში).</p>
--	--	--	--	---

21. გარდა ამისა, გაცნობებთ, რომ ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე დაგეგმილ საქმიანობასთან დაკავშირებით, სააგენტოში ა(ა)იპ „მწვანე ალტერნატივას“ მიერ, 2022 წლის 28 ივლისს წარმოდგენილ იქნა განცხადება, სადაც მოცემულია დაგეგმილ საქმიანობასთან დაკავშირებით ა(ა)იპ „მწვანე ალტერნატივას“ შენიშვნები/მოსაზრებები.

21.1. საქმიანობის დანაწევრება

როგორც გზშ-ს ანგარიშის შესავალ ნაწილშია ნათქვამი, შპს RMG Copper-ს დაგეგმილი აქვს მუშევანი 2-ის ოქრო-სპილენძის საბადოს ექსპლუატაცია. მოპოვებითი საქმიანობა ეფუძნება შპს „კავკასიის სამთო ჯგუფზე“, 2021 წლის 31 მაისს გაცემულ N10002084 ლიცენზიას, რომელიც RMG Copper-ს იჯარით გადაეცა. აღსანიშნავია, რომ RMG Copper-სთვის გადაცემული მუშევანი 2-ის საბადოს მთლიანი ფართობი მოიცავს 902.95 ჰექტარს, საიდანაც უშუალოდ სამთო მინაკუთვნის ფართობი 175.8 ჰექტარია; თუმცა, კომპანია ამ ეტაპზე საქმიანობის განხორციელებას გეგმავს 11.27 ჰექტარზე და მხოლოდ აღნიშნულ ტერიტორიაზე ატარებს გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას.

პროექტის სკოპინგის ანგარიშთან დაკავშირებით წარმოდგენილ შენიშვნებში მწვანე ალტერნატივას ერთ-ერთი მთავარი შენიშვნა სწორედ აღნიშნულ საკითხს ეხებოდა, რომელიც არ იქნა გათვალისწინებული და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ მაინც გასცა სკოპინგის დასკვნა.

საქმე იმაშია, რომ გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების საგანი ლიცენზიით გათვალისწინებული საქმიანობაა და არა მისი ნაწილი. შესაბამისად, გზშ-ის პროცედურა უნდა გაიაროს საბადოს მთლიან ტერიტორიაზე დაგეგმილმა საქმიანობამ, მიუხედავად იმისა, თუ როდის გეგმავს ან გეგმავს თუ არა საერთოდ კომპანია მთლიანი ტერიტორიის ათვისებას; ის გარემოება, რომ RMG Copper-მა გადაწყვიტა ლიცენზიით გათვალისწინებული ტერიტორიის ნაწილის ათვისება, ვერ გახდება საქმიანობის დანაწევრების საფუძველი.

აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად იმისა, რომ მუშევანი 2-ის საბადოზე დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების ვადა ექვსი წლით განისაზღვრა, კომპანიას უფლება აქვს მოპოვებითი საქმიანობა 2042 წლამდე, ანუ ლიცენზიის ვადის ამოწურვამდე განახორციელოს. ამ პერიოდში კი, „წიაღის შესახებ საქართველოს კანონის თანახმად, მოპოვების პარალელურად ლიცენზიანტს უფლება აქვს, საბადოს ექსპლუატაციისას დამატებითი შესწავლის სამუშაოები განახორციელოს, ხოლო შესწავლის შედეგების გათვალისწინებით უზრუნველყოს რესურსების (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) მარაგების კატეგორიაში გადაყვანა და მისი მარაგების სახელმწიფო კომისიისთვის დასამტკიცებლად წარდგენა“; ეს იმას ნიშნავს, რომ არაა გამორიცხული მარაგების დამტკიცების შემთხვევაში დაგეგმილი საქმიანობა გაფართოვდეს.

ასეთ შემთხვევაში, საჭირო გახდება გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესს ახლიდან დაექვემდებაროს მოპოვებითი საქმიანობა ახალ ტერიტორიაზე, რაც შეამცირებს მოსალოდნელი კუმულაციური ზემოქმედების სრულფასოვნად შესწავლის ალბათობას. აღნიშნული ქმნის იმის შთაბეჭდილებას, რომ საქმე გვაქვს საქმიანობის ხელოვნურად დანაწევრების (ე.წ salami slicing) მავნე პრაქტიკასთან.

აქედან გამომდინარე, აუცილებელია, რომ ჯერ სრულად იქნას შესწავლილი სალიცენზიო ტერიტორია და მთლიან ფართობზე დამტკიცდეს წიაღისეულის მარაგები და მხოლოდ

შემდეგ ჩატარდეს გარემოზე ზემოქმედების შეფასება სრული სალიცენზიო ტერიტორიისთვის.

კომპანიის პოზიცია წარმოდგენილ საკითხთან დაკავშირებით

მიგვაჩნია, რომ პროექტის ხელოვნურ დანაწევრებასთან დაკავშირებული მოსაზრება მცდარია და არ უნდა იქნეს გაზიარებული შემდეგ გარემოებათა გამო:

1. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის I დანართით სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვება, თუ მოპოვების ადგილის ზედაპირი 25 ჰექტარზე მეტია, საჭიროებს გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებას, ხოლო ამავე კოდექსის მეორე დანართის თანახმად იმ შემთხვევაში თუ სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვებისას, მოპოვების ადგილის ზედაპირი 10 ჰექტარზე მეტია, საქმიანობისთვის გათვალისწინებულია სკრინინგის პროცედურა. ეს ნიშნავს, რომ კანონმდებელი გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით გათვალისწინებულ სკრინინგის ან გზმ-ს პროცედურის საჭიროებას უშუალოდ მოპოვების ადგილის ზედაპირის ფართობს უკავშირებს. შესაბამისად, კანონმდებლობიდან არ გამომდინარეობს, რომ სალიცენზიო ფართობის ან სალიცენზიო ფართობით გათვალისწინებული სამთო მინაკუთვნის ფართობით უნდა შეფასდეს საჭიროებს თუ არა დაგეგმილი საქმიანობა (წიაღისეულის მოპოვება) გზმ-ს ან სკრინინგის პროცედურას. საკანონმდებლო დანაწესის სხვაგვარი გაგება, ეწინააღმდეგება უშუალოდ გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის დანართის ტექსტს, აგრეთვე საერთაშორისო და ევროპულ სტანდარტებს.

2. მიუხედავად იმისა, რომ ლიცენზიის ფართობი 902.95 ჰექტარია, რომლიდან 175.8 ჰექტარი სამთო მინაკუთვნია, კომპანია უშუალოდ მოპოვების სამუშაოების განხორციელებას გეგმავს სამთო მინაკუთვნის ფარგლებში 11.27 ჰექტარზე. კომპანიას წარმოდგენილი აქვს სასარგებლო წიაღისეულის დამუშავების პროექტი, რომელიც ითვალისწინებს ამ ეტაპზე დამტკიცებული სასარგებლო წიაღისეულის მარაგების მოპოვების შესაძლებლობას მხოლოდ 11.27 ჰექტარზე. დასაბუთება, იმასთან დაკავშირებით რომ აღნიშნული ფართობი არის საკმარისი და საჭირო (აუცილებელი) სასარგებლო წიაღისეულის მარაგების მოპოვებისთვის, წარმოდგენილია დამუშავების პროექტში შესაბამისი სექმატური ნახაზებით და ტექსტური მასალებით. აღნიშნულის საწინააღმდეგო დასაბუთება და არგუმენტები „მწვანე ალტერნატივას“ არ წარმოუდგენია.

3. სამთო მინაკუთვნის ფართობი 175.8 ჰა, განსაზღვრულია მხოლოდ და მხოლოდ სამომავლო პერსპექტივით. ის ფაქტი, რომ სამთო მინაკუთვნის ფართობი 175.8 ჰექტარია, არ ნიშნავს რომ კომპანიას აქვს უფლება და შესაძლებლობა დაიწყოს მისი დამუშავება. ამისთვის, როგორც თავად არასამთავრობო ორგანიზაციაც უთითებს, საჭიროა საკმაოდ ხანგრძლივი და მრავალეტაპიანი პროცედურები. პირველ, რიგში ეს არის სასარგებლო წიაღისეულის შესწავლა, შემდგომ მათი დათვლა და მარაგების კატეგორიაში გადაყვანა. აუცილებელია, სასარგებლო წიაღისეულის მარაგების ანგარიშის მომზადება და წარდგენა უწყებათაშორის კომისიაზე, რომლის დადებითი გადაწყვეტილების შემდგომ სსიპ მინერალური რესურსების სააგენტოს მიერ ხდება სასარგებლო წიაღისეულის სახელმწიფო ბალანსზე აყვანა. სასარგებლო წიაღისეულის მარაგების სახელმწიფო ბალანსზე აყვანის შემდგომ, შესაძლებელია ლიცენზიანტის მიერ მოთხოვნილი იქნეს ლიცენზიაში ცვლილებების შეტანა სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების მიზნით, რაც საჭიროებს საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებას. საქართველოს მთავრობის მიერ თანხმობის გაცემის შემდგომ საბოლოო

გადაწყვეტილება მიიღება, სსიპ მინერალური რესურსების ეროვნული სააგენტოს მიერ, რომელთანაც ცალკე უნდა შეთანხმდეს შესაბამისი ათვისების გეგმა და წარდგენილ იქნეს დამუშავების პროექტი. თუმცა, შესაძლებელია, მარაგების ახალი ანგარიში საერთოდ არ იქნეს წარდგენილი, ან უარი ითქვას მარაგების სახელმწიფო ბალანსზე აყვანასთან დაკავშირებით კომისიის მიერ, ან მთავრობის მიერ არ იქნეს შესაბამისი თანხმობა გაცემული, ან სულაც ლიცენზიანტმა არ მოითხოვოს მოსაპოვებელი ოდენობის გაზრდა. შესაბამისად, დღეის მდგომარეობით როდესაც არ არსებობს 175.8 ჰა-ზე პროექტის განხორციელებისათვის არც საკმარისი ინფორმაცია და არც სამართლებრივი შესაძლებლობა, სრულიად უსაფუძვლო და არაგონივრულია გარემოზე ზემოქმედების შეფასების მოთხოვნა ამ ფართობზე. იმ შემთხვევაში, თუ სასარგებლო წიაღისეულის მარაგები იქნა დამტკიცებული და კომპანიას მიეცა მოპოვების უფლება, ამის შემდგომ საჭირო იქნება სასარგებლო წიაღისეულის დამუშავების პროექტის შედგენა და გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით გათვალისწინებული პროცედურის ხელახლა გავლა, რა დროსაც შეფასდება როგორც მოქმედი აგრეთვე დაგეგმილი საქმიანობა. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ის ფაქტი რომ არსებობს თეორიულად სამომავლოდ წარმოების ან/და ფართობის გაზრდის პერსპექტივა, არ ნიშნავს რომ ამ პერსპექტივაზე დაყრდნობით უნდა მოხდეს გარემოზე ზემოქმედების შეფასება. ჩვენ შემთხვევაში, იმ პირობებში, როდესაც არ არსებობს 11.27 ჰექტარზე მეტ ფართობზე კონკრეტიკა, კერძოდ რა ფართობზე, რა სიღრმეზე, რა რესურსის, როგორი შემცველობის, რა მეთოდითა და ტექნოლოგიით შეიძლება მოხდეს მოპოვება, შეუძლებელია საერთოდ გარემოს კომპონენტებზე ზემოქმედების შეფასება. თავის მხრივ, იმის დავალდებულება კომპანიისთვის, რომ ჯერ სრულად შეისწავლოს 175.8 ჰა-ზე სასარგებლო წიაღისეულის მარაგები და ამის შემდგომ დაიწყოს საქმიანობა, ეწინააღმდეგება „წიაღის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნებს. ასეთი მოთხოვნა რა თქმა უნდა არაგონივრულია და მსგავსი მიდგომით, ყოველთვის შეიძლება უარი ითქვას კონკრეტული ფართობით/წარმადობით საქმიანობის განხორციელებაზე, ვინაიდან საქმიანობის განმახორციელებელს თეორიულად ყოველთვის აქვს წარმადობის/ფართობის გამოყენების ზრდის შესაძლებლობა.

4. „მწვანე ალტერნატივა“ უსაფუძვლოდ მიიჩნევს, რომ სს „RMG Copper“- ის მხრიდან ადგილი აქვს ე.წ. salami slicing - ის მავნე პრაქტიკას. დასაბუთება, იმასთან დაკავშირებით, რომ კომპანია ხელოვნურად არ ახორციელებს პროექტის დანაწევრებას წარმოდგენილია მე - 2 და მე-3 პუნქტებში. რაც შეეხება, ე.წ. „salami slicing“, აღნიშნული ტერმინი „მწვანე ალტერნატივას“ არასწორად აქვს გაგებული და ეწინააღმდეგება ევროკავშირის კომისიის მიერ დადგენილ განმარტებას, რომლის თანახმადაც: „Salami-slicing გულისმობს ისეთ პრაქტიკას, როდესაც ხდება პროექტის დაყოფა ორ ან მეტ პროექტად, ისე რომ თითოეული პროექტი არ საჭიროებს გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას და შესაბამისად ხდება მთლიანი პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურებისგან თავის დაღწევა. „Salami-slicing“ აგრეთვე გულისხმობს ისეთ პრაქტიკას, როდესაც საქმიანობის განმახორციელებელი იღებს ნებართვას ისეთ საქმიანობაზე, რომელიც გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას დაქვემდებარების ზღვარს ქვემოთაა, რითაც სუბიექტი თავს არიდებს გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურას, და მოგვიანებით ზრდის წარმადობას ან აფართოებს მას, რაზედაც საჭირო ხდება (შემდგომში) გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურის გავლა.“ (დეტალურად იხ. COM/2003/0334, Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the Application and Effectiveness of the EIA Directive (Directive 85/337/EEC as amended by Directive 97/11/EC) - How successful are the Member States in implementing the EIA Directive, paragraph 4.3.15.)

ჩვენ შემთხვევაში, სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების პროექტი გზშ-ს დაქვემდებარებული საქმიანობას წარმოადგენს და დაუსაბუთებელია და მიუღებელია მწვანე ალტერნატივის პოზიცია, რომ კომპანია პროექტს ხელოვნურად ანაწევრებს.

გარდა აღნიშნულისა, წარმოდგენილი დოკუმენტაცია არ მოიცავს ინფორმაციას მთელ რიგ უმნიშვნელოვანეს საკითხებზე, რომელთაც არსებითი მნიშვნელობა აქვს გადაწყვეტილების მიღებისათვის. საგულისხმოა, რომ ამ ინფორმაციის სრულფასოვნად წარმოდგენა კომპანიას ევალებოდა გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსითა და საქმიანობაზე გაცემული სკოპინგის დასკვნით. კერძოდ:

21.2. ნულოვანი ალტერნატივა, პროექტის საჭიროების დასაბუთება და ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი

გზშ-ის ანგარიშის 3.1 ქვეთავში საუბარია ნულოვანი ალტერნატივისა და პროექტის საჭიროების შესახებ; თუმცა, ქვეთავში წარმოდგენილი მოსაზრებები ვერ ასაბუთებს პროექტის განხორციელების საჭიროებას.

ქვეთავში წარმოდგენილი მტკიცებით, ნულოვანი ალტერნატივის შერჩევა ანუ წიაღის სარგებლობაზე უარის თქმა გულისხმობს მფლობელის მიერ ლიცენზიით გათვალისწინებული საქმიანობის განხორციელებაზე უარს, რაც ეწინააღმდეგება ლიცენზიის პირობებს და გამოიწვევს ლიცენზიის მფლობელის დაჯარიმებას.

ნულოვანი ალტერნატივის განხილვის საკითხის მიმართ მსგავსი მიდგომა, რა თქმა უნდა, გაუმაართლებელია. პროექტის სხვადასხვა ალტერნატივებთან ერთად ნულოვანი ალტერნატივის შეფასება და ალტერნატივის შერჩევისას მისი გათვალისწინება სავალდებულოა. ის ფაქტი, რომ საპროექტო ტერიტორიაზე ლიცენზია უკვე გაცემულია და წიაღისეულის ლიცენზიის მფლობელს წიაღის სარგებლობის გადასახადი ეკისრება, არ ცვლის წიაღისეულის მოპოვების პროექტისთვის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ჩატარების აუცილებლობის ფაქტს. საქართველოს კანონმდებლობით, წიაღის მოპოვების პროექტზე გარემოზე ზემოქმედების შეფასება ტარდება ლიცენზიის მფლობელი კომპანიის მიერ ლიცენზიის გაცემის შემდგომ; თუმცა, ლიცენზიის არსებობა, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს იმას, რომ გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება აუცილებლად დადებითი უნდა იყოს და შეფასების პროცესში პროექტის განხორციელებლობის ალტერნატივა არ უნდა იყოს ჯეროვნად შეფასებული და გათვალისწინებული.

გარდა ამისა, პროექტის საჭიროებაზე საუბრისას, სათანადოდ არ არის დასაბუთებული პროექტის განხორციელების ხარჯებისა და სარგებლის ანალიზი. საერთოდ არაა შეფასებული ის დანაკარგი, რომელიც მოპოვებითი საქმიანობის განხორციელებით მიაღებდა ბუნებრივ თუ სოციალურ გარემოს. პროექტის განხორციელებით მიღებული დანაკარგის შესახებ ინფორმაციის არარსებობის პარალელურად, ანგარიშში მხოლოდ ზოგადი სახის ჩანაწერებს ვხვდებით იმის შესახებ, თუ რა იქნება პროექტისგან მიღებული სრული სარგებელი, როგორც ადგილობრივი მოსახლეობისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის, ისე ქვეყნისთვის.

კონკრეტულ რიცხვებში გამოხატული ერთადერთი ინფორმაცია არის მონაცემი მოპოვების პროცესში დასაქმებულთა შესახებ, რაც შეადგენს 50 ადამიანს. თუმცა, ფინანსურად არ არის გაანგარიშებული თუ რა რაოდენობის სარგებელს უკავშირდება 50 ადამიანის დასაქმება და

ნათქვამია მხოლოდ ის, რომ გაჩნდება „მაღალანაზღაურებადი“ მუდმივი სამუშაო ადგილები. ადგილობრივი მუნიციპალიტეტისა და სოფლისთვის სხვა სახის პირდაპირ სარგებელზე ანგარიშში საუბარი საერთოდ არ არის.

ამასთან, პროექტის ხარჯებისა და სარგებლის ანალიზის ქვეთავში (3.3) ხარჯების ანუ დანაკარგის ნაწილში გათვალისწინებულია პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებული სოციალურ- ეკოლოგიური ზარალის ის წილი, რომელიც არაა დაქვემდებარებული ინვესტორის მიერ კომპენსირებას. აქვე ნათქვამია, რომ სახელმწიფოს მიერ კომპანიაზე უსასყიდლოდ რაიმე ქონების გადაცემა არ ხდება და, შესაბამისად, არაკომპენსირებული ზარალი მოსალოდნელი არაა. ამდენად, გამოდის, კომპანია ხარჯ-სარგებლიანობაზე მსჯელობისას (ისიც ძალიან ზოგადი, კონკრეტული მონაცემებს მოკლებული მსჯელობისას) საერთოდ არ ითვალისწინებს გარემოსა თუ მოსახლეობაზე მიყენებულ ზიანს, რასაც იმით ხსნის, რომ ყველანაირი სახის დანაკარგი, რომელიც პროექტის განხორციელებით იქნება გამოწვეული, სახელმწიფოს ფინანსურად აუნაზღაურდება.

ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზისას პროექტის განხორციელებით გამოწვეულ ზიანთან მიმართებით მსგავსი მსჯელობა, რა თქმა უნდა, არასწორია. ის ფაქტი, რომ კომპანია ფინანსურ კომპენსაციას გადაიხდის პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებული სოცო-ეკოლოგიური ზიანის სანაცვლოდ, არ ნიშნავს ზიანის აღმოფხვრას. ყველასთვის კარგადაა ცნობილი, რომ სახელმწიფოსთვის კომპენსაციის სახით გადახდილი თანხა, ქვეყნის საერთო ბიუჯეტში შედის და არ ხმარდება გარემოზე მიყენებული იმ კონკრეტული ზიანის გამოსწორებას, რომლისთვისაც კომპენსაცია იქნა გადახდილი. შესაბამისად, ზარალი, რომელიც საპროექტო ტერიტორიის ბუნებრივ გარემოსა თუ სოფელ მუშევანის მაცხოვრებლებს მიაღდებათ, ფინანსური კომპენსაციის გადახდით გამოსწორებული ვერ იქნება. ამგვარად, პროექტის ხარჯ-სარგებლიანობაზე საუბრისას, აუცილებელია სრულფასოვნად იყოს შეფასებული და დათვლილი ადგილობრივი გარემოსთვის მიყენებული ზარალი.

ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის ძალიან ზოგადი შინაარსის მიუხედავად, ქვეთავის დასასრულს გაკეთებულია არალოგიკური დასკვნა, რომელიც ქვეთავში მოცემული ინფორმაციიდან სრულებით არ გამომდინარეობს; კერძოდ, დასკვნაში ნათქვამია: „ზემოთ წარმოდგენილი ინფორმაციის მიხედვით, შესაძლებელია შეფასდეს პროექტის სოცო-ეკონომიკური მიზანშეწონილობა, კერძოდ: პირდაპირი და ირიბი სოცო-ეკონომიკური სარგებელი, რომელსაც მიიღებს ქვეყანა (შემოსავალი სახელმწიფო ბიუჯეტში, ქონების და მოგების გადასახადების სახით მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპზე, საკმარისია იმისთვის, რომ მიზანშეწონილად ჩაითვალოს პროექტის განხორციელება და დასაშვებად იქნას მიჩნეული სოციალურ და ბუნებრივ გარემოზე შესაძლო ზემოქმედება“.

გაუგებარია, რას ეფუძნება ზემოაღნიშნული დასკვნა, რადგანაც ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის ქვეთავში არაა წარმოდგენილი ზუსტი მონაცემები დანაკარგისა და სარგებლის ფინანსური ოდენობების შესახებ და არც ერთმანეთისთვისაა ისინი შედარებული.

აღნიშნული საკითხი განხილულია წინამდებარე დოკუმენტის მე-5-ე პუნქტში.

21.3. კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე ზემოქმედება

კულტურული მემკვიდრეობის სააგენტოს მონაცემებით, სოფ. მუშევანში დადასტურებულია X-XI და განვითარებული შუა საუკუნეების კულტურული მემკვიდრეობის ორი ძეგლის არსებობა: 1. ეკლესია, რომლის კედლებიც 2 მეტრის სიმაღლეზეა შემორჩენილი; 2. მუშევანის ეკლესია, რომლისგანაც ჩრდილოეთ კედელია შემორჩენილი. ანგარიშში ნათქვამია, რომ კულტურული მემკვიდრეობის აღნიშნული ძეგლები მნიშვნელოვანი მანძილით არის დაშორებული საწარმოო და კარიერის ტერიტორიიდან და რომ დაგეგმილი საქმიანობის პროცესში მოსალოდნელი ვიზრაცია არ გამოიწვევს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების მდგრადობის ან იერსახის დაზიანებას.

აღსანიშნავია, რომ კომპანიის მიერ მნიშვნელოვან მანძილად მოხსენიებული დაშორება ერთ კილომეტრსაც კი არ შეადგენს. თუ გავითვალისწინებთ წიაღის მოპოვებითი საქმიანობის ხასიათსა და მასშტაბებს, რომელიც ითვალისწინებს ინტენსიურ და ხშირ აფეთქებებს, ერთი კილომეტრი არაა ის მანძილი, რომელიც აფეთქებით გამოწვეული ბიძგების ისე განეიტრალებას შეძლებს, რომ მათ გავლენა ვერ იქონიონ XI საუკუნის ნაგებობაზე, რომლისგანაც მხოლოდ კედლებია შემორჩენილი.

ამგვარად, კულტურულ ღირსშესანიშნაობებზე ზემოქმედების საკითხი სათანადოდ არ არის შეფასებული და გათვალისწინებული გარემოზე ზემოქმედების შეფასებისას. შესაბამისად, ადექვატური საპრევენციო და შემარბილებელი ღონისძიებებიც არ არის გათვალისწინებული ამ ზემოქმედების მაქსიმალურად შესამცირებლად.

კომპანიის პოზიცია წარმოდგენილ საკითხთან დაკავშირებით

გზმ-ს ანგარიშში მითითებულია, რომ „...კულტურული მემკვიდრეობის სააგენტოს მონაცემებით, სოფ. მუშევანში დადასტურებულია X-XI და განვითარებული შუა საუკუნის კულტურული მემკვიდრეობის 2 ძეგლი:

1. ეკლესია (X: 454528.00 Y: 4584119.00)

ეკლესია დანგრეულია, კედლები მიწიდან 2 მ-ის სიმაღლეზეა შემორჩენილი. იკითხება საკუთხეველი და ნიშები.

2. მუშევანის ეკლესია (X: 455261.00 Y: 4584662.00)

ეკლესიისაგან მხოლოდ ჩრდილოეთ კედელია შემორჩენილი თავისი პილასტრებითა და ჩუქურთმებით, პალმეტებიანი კაპიტელით.

აღსანიშნავია რომ, კულტურული მემკვიდრეობის აღნიშნული ძეგლები მნიშვნელოვანი მანძილითაა ($\approx 1,5$ კმ და $1,2$ კმ) დაცილებული საწარმოო და კარიერის ტერიტორიიდან, შესაბამისად არ ხვდება კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის დაცვის ზონაში. ამასთან, მადნის ტრანსპორტირების გზები არ გადის ძეგლების სიახლოვეს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, დაგეგმილი საქმიანობის პროცესში მოსალოდნელი ვიზრაცია არ გამოიწვევს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების მგრადობის და ძეგლების სახურავი/გადახურვის, კედლები ან ინტერიერში არსებული ბათქაშის ფენის, კედლის მხატვრობის დაზიანებას...”

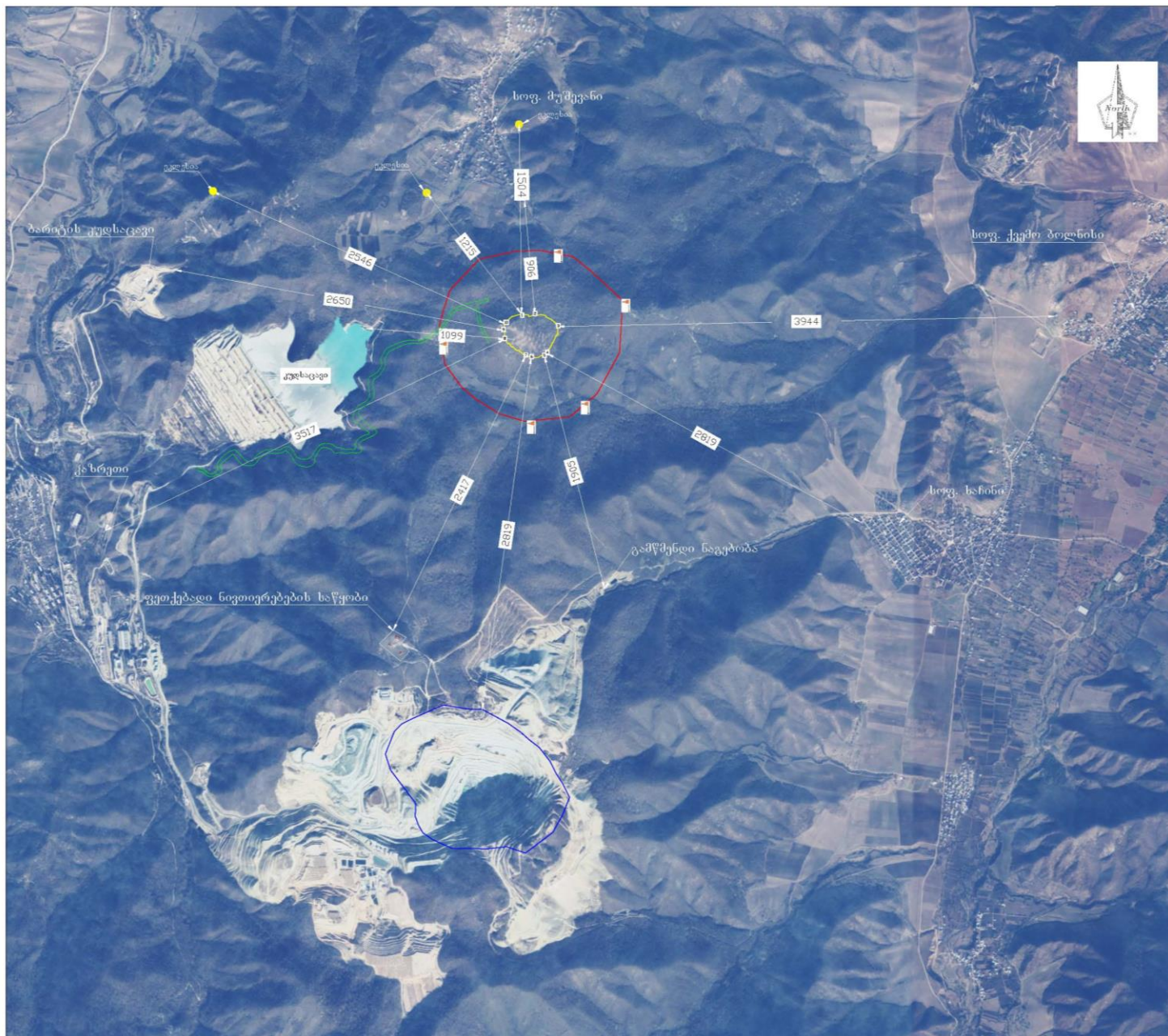
გასათვალისწინებელია ასევე რელიეფის თავისებურებები და ჰიფსომეტრიული სხვაობები რაც წარმოადგენს ბუნებრივ ბარიერს.

კომპანია კანონმდებლობით გათვალისწინებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის დაცვის ზონაში არ ოპერირებს. საამფეთქებლო სამუშაოები განხორციელდება შესაბამის ორგანოს მიერ გაცემული სამრეწველო დანიშნულებით ფეთქებადი მასალების გამოყენების ნებართვით დადგენილი პირობების შესაბამისად.

ისევე როგორც სხვა საბადოებზე საამფეთქებლო სამუშაოების განხორციელებისას, მუშევანის საბადოზეც აფეთქება მოხდება დაბალი მუხტით, რა დროსაც ჩატარდება კონკრეტულად ამ ობიექტზე მონიტორინგი. შესაბამისად, „მწვანე ალტერნატივის“ შენიშვნის (საპრევენციო ღონისძიებებთან დაკავშირებით) საპასუხოდ, საცდელი აფეთქების დროს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე დაკვირვება იქნება გათვალისწინებული. ისევე როგორც სხვა შემთხვევაში, კომპანიას არაერთხელ მიუძღრთავს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსთვის რა დროსაც თანხმდება კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტებზე მონიტორინგის ჩატარების საკითხები (მაგ. ე.წ. ყალაურების დამონტაჟების ან სხვა მეთოდი, წინასწარი ინფორმირება, წარმომადგენლების დასწრება და ა.შ.), მუშევანის შემთხვევაშიც კომპანია სწორედ მსგავს მიდგომას (პრაქტიკას) გამოიყენებს, რაც მინიმუმამდე დაიყვანს ობიექტების დაზიანების რისკს.

ამასთან, აღსანიშნავია რომ ქვემო ქართლის რეგიონში დაბინძურების შემსწავლელი სამუშაო ჯგუფი „საყდრისის კომიტეტის“ წევრები განახორციელებენ მონიტორინგს საამფეთქებლო სამუშაოების მიმდინარეობაზე.

ნახაზი 21.3.1. კარიერიდან დაცილების მანძილები

პირობითი აღნიშვნები:

- - უსაფრთხოების საგუშაგო
- - მუშევანის კარიერის დაშუშაების კონტური
- - უსაფრთხოების 500 მეტრიანი ბუფერული ზონა
- - მადნეულის კარიერის დაშუშაების კონტური
- - მუშევანის კარიერზე მისახდელი საპროექტო გზის კონტური
- - ეკლესია

21.4. არქეოლოგიურ ძეგლებზე ზემოქმედება

ხაზგასასმელია არქეოლოგიური ძეგლების საკითხიც. ანგარიშის მიხედვით, მიწის სამუშაოების დაწყებამდე, სალიცენზიო ფართობზე 2017-2021 წლებში მოხდა ტერიტორიის არქეოლოგიური შესწავლა საცდელ-საძიებო თხრილების საშუალებით. შესწავლის შედეგებით, საპროექტო ტერიტორიაზე ხილული არქეოლოგიური ობიექტები და არტეფაქტები არ ფიქსირდება.

მიუხედავად იმისა, რომ საპროექტო ტერიტორიაზე ამ ეტაპზე არაა დაფიქსირებული არქეოლოგიური ძეგლი, მოპოვებითი სამუშაოების პროცესში მათი აღმოჩენის ალბათობა მაინც არსებობს; მითუმეტეს, თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ საყდრისის საბადოს სახით ამ რეგიონში უკვე აღმოჩენილია უძველესი არქეოლოგიური ობიექტი. ამას, ემატება ისიც, რომ არ გვაქვს ინფორმაცია გზშ-ის პროცესში ჩატარებული არქეოლოგიური კვლევის სანდოობის შესახებ: რამდენი საძიებო თხრილი გაკეთდა, რომელ ადგილებში და ა.შ. ანგარიშში სათანადო ყურადღება არ ეთმობა იმ საკითხს, თუ რა მოხდება მოპოვების პროცესში არტეფაქტის აღმოჩენის შემთხვევაში.

კომპანიის პოზიცია წარმოდგენილ საკითხთან დაკავშირებით

სს „RMG Copper-ის“ მუშევანი 2-ის ოქრო-სპილენძის საბადოზე სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის პარაგრაფი 12.3, დანართი 3, გვ. 199 -204 წარმოდგენილია ინფორმაცია თხრილების რაოდენობის შესახებ, აგრეთვე ჩატარებული სამუშაოების შესახებ კოორდინატები.

კომპანიის მიერ გზის, კარიერისა და სანაყაროს ტერიტორიაზე ჩატარებული სამუშაოების შესახებ ანგარიში საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად წარედგინა სსიპ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს. სსიპ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს მიერ, არქეოლოგიური არტეფაქტებისა და კულტურული ფენის არ არსებობის გამო, 2017, 2018 და 2021 წლებში გაცემული იქნა შესაბამისი თანხმობები და კომპანიას საპროექტო ტერიტორიაზე მიწის სამუშაოების დაწყების უფლება მიეცა. გამომდინარე იქიდან, რომ კომპანიაზე გაცემულია კომპეტენტური უწყების მიერ შესაბამისი თანხმობა და დადგენილია, რომ არ არის გამოვლენილი კულტურული ფენა ან/და არქეოლოგიური არტეფაქტები, დამატებითი ინფორმაციის წარდგენის საჭიროება გზშ-ს ანგარიშში არ დგას. უშუალოდ ანგარიშით დაინტერესების შემთხვევაში, დაინტერესებულმა პირმა უნდა მიმართოს შესაბამის უწყებას.

რაც შეეხება „მწვანე ალტერნატივის“ პოზიციას, რომ ანგარიშში არ არის განხილული სამუშაოების დროს არტეფაქტების აღმოჩენის შემთხვევაში განსახორციელებელი ქმედებები, არ ვიზიარებთ, ვინაიდან გზშ-ს ანგარიშის 96-97 გვერდებზე მითითებულია, რომ:

„დაგეგმილი საქმიანობის პროცესში დაცული იქნება კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ არსებული სამართლებრივი ნორმები, რასაც ითვალისწინებს „საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“. აღსანიშნავია, რომ სამუშაოთა მიმდინარეობის დროს არქეოლოგიური ობიექტის აღმოჩენის შემთხვევაში, „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის თანახმად, შეწყდება სამუშაოები და ამის შესახებ დაუყოვნებლივ ეცნობება შესაბამის უწყებას.“

21.5. ბიომრავალფეროვნების კვლევა

ანგარიშში, კერძოდ, 5.5.2 ქვეთავში, რომელშიც წარმოდგენილია ინფორმაცია საპროექტო ტერიტორიის ფარგლებში გავრცელებული ფაუნის შესახებ, ნათქვამია, რომ 2020-2021 წლებში ჩატარდა ბიოლოგიური კვლევა; კვლევის მიზანი იყო მუშევანი 2-ის საბადოს ტერიტორიისა და მის მიმდებარედ გავრცელებული ფაუნის სახეობების შესწავლა. ქვეთავში ასევე წარმოდგენილია შერჩეულ საკვლევ უბნებზე განხორციელებული საველე გასვლებისა და დაკვირვებების შედეგები; შედეგებზე დაყრდნობით, გაკეთებულია დასკვნა, რომ ცხოველთა მაღალი სიმჭიდროვის პოპულაციების არსებობა არ ფიქსირდება და სახეობრივი მრავალფეროვნებაც მცირეა.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ქვეთავში არაა წარმოდგენილი ჩატარებული კვლევის შესახებ დეტალური ინფორმაცია: 2020-2021 წლის კონკრეტულად რომელ სეზონებზე, რა პერიოდულობით და რამდენი ხნის განმავლობაში ტარდებოდა საველე კვლევები, რომელი უბნები იქნა შერჩეული საკვლევ უბნებად, რა პრინციპით მოხდა მათი შერჩევა და ა.შ. ანგარიშში ასევე ვერ ვხვდებით ჩატარებული კვლევების დამადასტურებელ ფოტომასალას.

ხაზგასასმელია პროექტის განხორციელების პროცესში ჭრას დაქვემდებარებული მცენარეულობის საკითხიც. გზშ-ის ანგარიშის 6.8.2 ქვეთავში, რომელიც შეეხება ფლორასა და მცენარეულ საფარზე ზემოქმედებას, ნათქვამია, რომ საპროექტო ტერიტორიის ის ნაწილი, სადაც ჭრის სამუშაოებია გათვალისწინებული ხვდება სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე. აქვე ნახსენებია, რომ აღნიშნულ ფართობებზე ჩატარებულია ჭრას დაქვემდებარებული მცენარეების სახეობრივი შემადგენლობისა და მახასიათებლების დეტალური კვლევა (ტაქსაცია).

მიუხედავად ამისა, ანგარიშში ვერსად ვხვდებით ჩატარებული ტაქსაციის შედეგებს და ინფორმაციას იმის შესახებ, დაახლოებით რა რაოდენობის ხე-მცენარე (სახეობების მიხედვით) მოიჭრება პროექტის განხორციელებისას და, ამ მხრივ, რამდენი იქნება გარემოზე მიყენებული ზიანის მოცულობა.

აღნიშნული საკითხი განხილულია წინამდებარე დოკუმენტის პირველ და მეორე პუნქტებში.

22. ასევე, სააგენტოში წარმოდგენილია ბოლნისის მუნიციპალიტეტის, სოფ. მუშევანის მოსახლეობის კოლექტიური განცხადება, სადაც სხვადასხვა საკითხებთან ერთად აღნიშნულია, რომ მოსახლეობა საპროექტო საწარმოს ფუნქციონირებით ხედავს გარემოს არსებული მდგომარეობის გაუარესების საფრთხეს. აღნიშნულის გათვალისწინებით, საჭიროა სააგენტოში წარმოდგენილ იქნეს გავლენის ზონაში არსებულ მოსახლეობასთან, მათ შორის განცხადების წარმომდგენ პირებთან კომუნიკაციის (მათთან შეთანხმების შესახებ, ასეთის არსებობის შემთხვევაში) დამადასტურებელი დოკუმენტაცია.

კომპანიამ, როგორც სკოპინგის, ასევე გზშ-ს ანგარიშების განხილვა სოფ. მუშევანში უზრუნველყო კანონმდებლობით გათვალისწინებული პროცედურების შესაბამისად. სოფლის მოსახლეობა კანონით დადგენილ ვადებში ინფორმირებული იყო გზშ-ს ანგარიშის განხილვის შესახებ. ინფორმაცია განთავსებული იყო როგორც უშუალოდ სოფელში, ასევე სამინისტროს ვებ-გვერდზე. გზშ-ს ანგარიშის განხილვაზე სოფ. მუშევანის მოსახლეობის დიდი ნაწილი იყო წარმოდგენილი. საჯარო განხილვას ესწრებოდნენ, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს წარმომადგენლები, კომპანიის თანამშრომლები,

მოსახლეობა და რამდენიმე არასამთავრობო ორგანიზაცია. საჯარო განხილვა ჩატარდა კანონმდებლობით გათვალისწინებული მოთხოვნების დაცვითა და მაღალი სტანდარტებით, მათ შორის უზრუნველყოფილი იქნა თარჯიმნის მომსახურება. მოსახლეობას პროექტის შესახებ დეტალური ინფორმაცია მიეწოდა, გაზიარებული იქნა ინფორმაცია ზემოქმედებებისა და ამ ზემოქმედებების შემარბილებელი ღონისძიებების შესახებ. მოსახლეობასთან პროექტის განხილვა წარიმართა კითხვა - პასუხის რეჟიმში. აღსანიშნავია, რომ სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვის შემდგომ გზშ-ს ანგარიშის განხილვამდე პერიოდში, კომპანიამ სოფლის მოსახლეობასთან არაერთი შეხვედრა ჩაატარა, გამოიკვლია მათი საჭიროებები, შედგა მემორანდუმი სოფლის მოსახლეობასა და კომპანიას შორის, რომელიც ითვალისწინებს გარემოსდაცვით, სოციალურ და საგანმანათლებლო პროექტების განხორციელებას (დეტალურად სოფ. მოსახლეობასთან შეთანხმებული საკითხებისა და პროექტების დაფინანსების შესახებ იხ. გზშ-ს ანგარიშთან ერთად წარდგენილი მემორანდუმი). გზშ-ს საჯარო განხილვისას მოსახლეობამ პროექტთან დაკავშირებით დადებითი პოზიცია დააფიქსირა.

გარდა ამისა, სოფლის მოსახლეობას განემარტა, რომ კომპანია მადნის ზიდვას არ განხორციელებს სოფლის გზის მეშვეობით, როგორც ეს განსაზღვრულია გზშ-ს ანგარიშით. ანგარიშში აგრეთვე გათვალისწინებულია, რომ საამფეთქებლო სამუშაოები ჩატარდება ისეთი მუხტებით, რომელიც საფრთხეს არ შეუქმნის სოფლის მოსახლეობას. მოსახლეობას განემარტა, რომ კომპანიის მხრიდან განხორციელდება მუდმივი გარემოსდაცვითი მონიტორინგი, ამტვერიანების შემცირების ღონისძიებები და სხვა გარემოსდაცვითი პროექტები, რომელიც გამოიცხავს და მინიმუმამდე დაიყვანს სოფლის მოსახლეობაზე ნეგატიურ ზემოქმედებას. უფრო მეტიც, პროექტის განხორციელებისას დასაქმდება ადგილობრივი მოსახლეობა და მათი სოციალური საჭიროებების შესაბამისად კომპანია უზრუნველყოს მოსახლეობასთან შეთანხმებული პროექტების დაფინანსებას მემორანდუმის ფარგლებში.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მოსახლეობასთან დამატებითი კომუნიკაციის საჭიროება ამ ეტაპზე არ დგას. დაინტერესებული პირების მხრიდან ინდივიდუალური მომართვის შემთხვევაში, კომპანია გამოთქვამს მზადყოფნას მათთვის ხელმისაწვდომი გახადოს პროექტთან დაკავშირებული ინფორმაცია.

წარმოგიდგენთ, გზშ-ს საჯარო განხილვის კანონმდებლობის შესაბამისად ჩატარების დამადასტურებელ დოკუმენტაციას.

საჯარო განხილვის ვიდეო და ფოტომასალა.

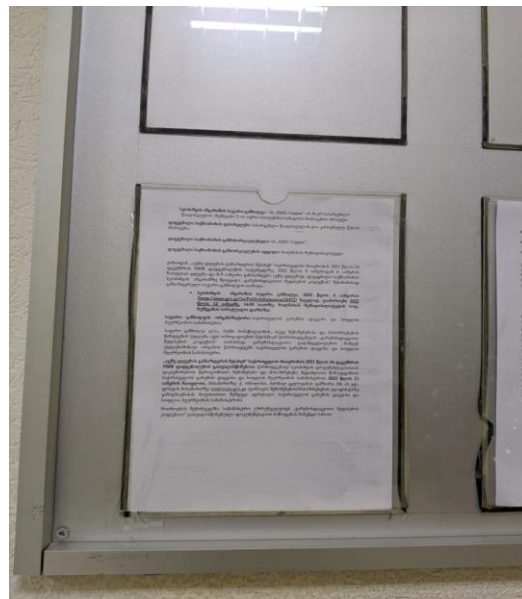
<https://www.youtube.com/watch?v=SKFR8GjKoIs>

<https://www.youtube.com/watch?v=nqxeHgCMZok>

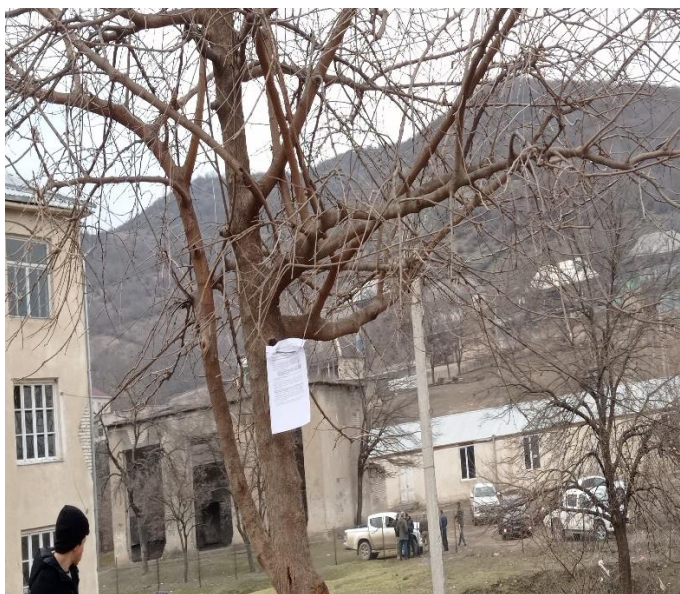
<https://fb.watch/eXlrL4L1Kd/>

ფოტომასალა

სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვის ბრძანების გამოქვეყნება

სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვა

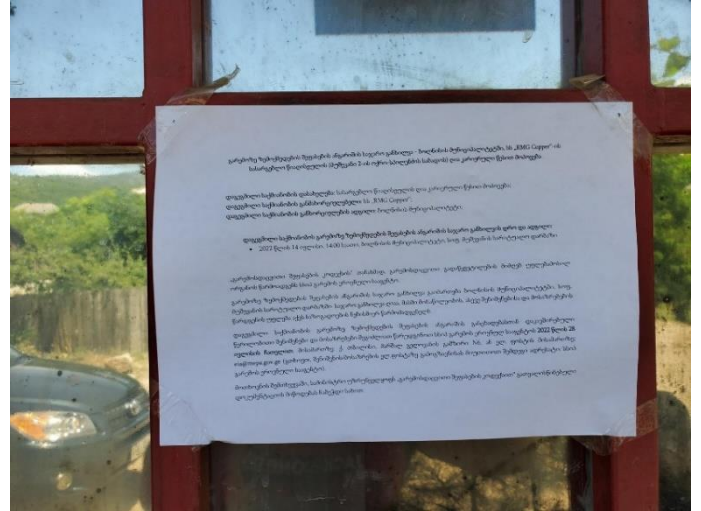

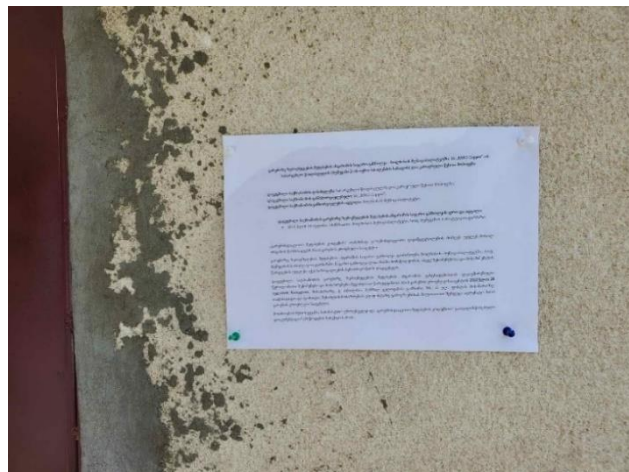
გზმ-ს ანგარიშის საჯარო განხილვის ბრძანების გამოქვეყნება

გზმ-ს ანგარიშის საჯარო განხილვა

23. ამასთან, 2022 წლის 14 ივლისს, 14:00 სთ-ზე ბოლნისის მუნიციპალიტეტში, სოფ. მუშევანში გამართულ საჯარო განხილვაზე დამსწრე პირებმა გამოთქვეს სხვადასხვა სახის შენიშვნები/მოსაზრებები დაგეგმილ საქმიანობასთან დაკავშირებით (დეტალური ინფორმაცია იხილეთ საჯარო განხილვის ოქმში). აღნიშნულიდან გამომდინარე, წარმოდგენილი უნდა იქნეს ასევე ინფორმაცია საჯარო განხილვაზე დასმული საკითხების გათვალისწინების შესახებ.

ცხრილი 23.1. 2022 წლის 14 ივნისს გზშ-ს საჯარო განხილვაზე დამსწრე პირების დაფიქსირებული შენიშვნები/მოსაზრებები

N	საჯარო განხილვაზე დასმული შენიშვნები/ მოსაზრებები	შენიშვნის/ მოსაზრების ავტორი	კომპანიის პასუხი/პოზიცია
1.	მოსახლეობისთვის მნიშვნელოვანია სატრანსპორტო ოპერაციები არ შესრულდეს სოფლის გზებზე და არ დაბინძურდეს ატმოსფერული ჰაერი.	ადგილობრივი მოსახლეობა	<p>სს „RMG Copper“-ის წარმომადგენლების მხრიდან საჯარო განხილვის პროცესში განიმარტა, რომ გზმ-ის ანგარიშში დეტალურად არის შეფასებული და გაანგარიშებული ატმოსფერულ ჰაერზე ზემოქმედება. ასევე განიმარტა, რომ დაგეგმილ საქმიანობაში ჩართული სატრანსპორტო საშუალებები არ გამოიყენებს სოფლის გზებს და დაგეგმილი საქმიანობა არ გამოიწვევს ატმოსფერულ ჰაერზე მნიშვნელოვან ზემოქმედებას.</p> <p><u>დამატებით</u>, გზმ-ს ანგარიშის (პარაგრაფი 4.5.5. მადნის ტრანსპორტირება) მიხედვით მუშევანი 2 კარიერზე მოპოვებული მადნის ტრანსპორტირება განხორციელდება შიდა სატრანსპორტო გზების საშუალებით, რომელიც არ გადის დასახლებულ პუნქტებში. იხ. სურათი 23.1. მადნის ტრანსპორტირების მარშრუტი.</p>
2.	<u>შენიშვნა</u> : მანძილის დაზუსტება კარიერიდან უახლოეს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლამდე.	საყდრისის კომიტეტის წარმომადგენლები	<p>სს „RMG Copper“-ის მხრიდან საჯარო განხილვის პროცესში განმარტებული იქნა, რომ გზმ-ის ანგარიშში მითითებული მანძილები კარიერიდან კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებამდე გაანგარიშებულია კარიერის კონტურებიდან.</p> <p><u>დამატებითი</u>, ინფორმაცია მოცემულია წინამდებარე დოკუმენტის პუნქტში 21.3. კულტურულ ღირსშესანიშნაობებზე ზემოქმედება.</p>
3.	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლზე აფეთქებითი სამუშაოების შედეგად გამოწვეული ზემოქმედების შეფასების მიზნით გამოითქვა მოსაზრება, ეფექტური მონიტორინგისთვის გავლენის ზონაში არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე მოეწყოს ე.წ. „ყალაურები“.	საყდრისის კომიტეტის წარმომადგენლები	ინფორმაცია მოცემულია წინამდებარე დოკუმენტის პუნქტში 21.3. კულტურულ ღირსშესანიშნაობებზე ზემოქმედება.

4.	გამოითქვა შენიშვნა, რომ კომპანიას არ ჰქონდა საკმარისი ადამიანური რესურსი გარემოს კომპონენტებზე სათანადო/ხარისხიანი მონიტორინგის განხორციელებისთვის და აქვე გამოითქვა აზრი, რომ გარე პირებისთვის რთული იქნება კარიერის გარე პერიმეტრიდან მონიტორინგი.	საყდრისის კომიტეტის წარმომადგენლები	სს „RMG Copper“-ის მხრიდან აღნიშნა, რომ გარემოსდაცვითი კუთხით კომპანიაში დასაქმებულია 60 ადამიანი. ხოლო ბოლო პერიოდში კომპანიის გარემოსდაცვითი მონიტორინგის სამუშაო ჯგუფი 5 სამუშაო დღიდან გადავიდა 24 საათიან რეჟიმში. აქვე აღნიშნა, რომ თუ გამოიკვეთება მონიტორინგის ნაწილში კადრების დამატების საჭიროება, კომპანია უზრუნველყოფს კადრების დამატებას.
5.	ყურადღება გაამახვილა მოპოვებითი სამუშაოების დაწყებამდე მიწის დაბინძურების ეფექტური მონიტორინგისთვის სინჯების აღების საჭიროებაზე.	საყდრისის კომიტეტის წარმომადგენლები	ინფორმაცია მოცემულია წინამდებარე დოკუმენტის მე-7 პუნქტში. საპროექტო ტერიტორიაზე ნადაგის ხარისხის ფონური მდგომარეობის განსაზღვრის მიზნით, განხორციელდა ახლომდებარე ტერიტორიების და გადასახსნელი უბნების (კარიერი და სანაყაროს ტერიტორია) ნიადაგის ლაბორატორიული კვლევა, მასში მძიმე მეტალების (სპილენძი, ტყვია, თუთია, კადმიუმი, მანგანუმი, რკინა და PH) შემცველობაზე. ლაბორატორიული კვლევის შედეგები (აქტები) წარმოდგენილია დანართის სახით.
6.	სანაყაროს მოწყობისა, ტყის კაფვისა და სარეკულტივაციო სამუშაოებთან დაკავშირებით კომიტეტის მხრიდან გამოითქვა მოსაზრება ამოღებული გრუნტით შეივსოს კარიერის ტერიტორია.	საყდრისის კომიტეტის წარმომადგენლები	ტყის გაკაფვა განხორციელდება შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე ორგანოებთან შეთანხმებით, ხოლო რეკულტივაცია განხორციელდება უფლებამოსილ ორგანოსთან შეთანხმებული რეკულტივაციის გეგმის შესაბამისად.
7.	მუშევანი 2-ის საბადოს მთლიანი ფართობი მოიცავს 902.95 ჰექტარს, საიდანაც უშუალოდ სამთო მინაკუთვნის ფართობი 175.8 ჰექტარია, თუმცა, კომპანია ამეტაჟზე საქმიანობის განხორციელებას გეგმავს 11.27 ჰექტარზე და მხოლოდ აღნიშნულ ტერიტორიაზე ატარებს გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას. გამოითქვა მოსაზრება, გაცემული ლიცენზიის ფარგლებში ერთიანი გზშ-ის პროცედურის ჩატარების შესახებ.	ა(ა)იპ „მწვანე ალტერნატივა“	აღნიშნული საკითხი დეტალურად არის განხილული წინამდებარე დოკუმენტის პუნქტში 21.1. საქმიანობის დანაწევრება.
8.	აფეთქებითი სამუშაოების შედეგად კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების, კულტურული მემკვიდრეობის მდგრადობის	ა(ა)იპ „მწვანე ალტერნატივა“	ინფორმაცია მოცემულია წინამდებარე დოკუმენტის პუნქტში 21.3. კულტურულ ღირსშესანიშნაობებზე ზემოქმედება.

	მონიტორინგისა და შესაბამის შემარბილებელი ღონისძიებები ასახვის საჭიროებას გზშ-ის ანგარიშში.		
9.	გამოითქვა მოსაზრება, რომ გზშ-ის ეტაპზე დაზუსტებული უნდა ყოფილიყო გამწმენდი ნაგებობის მოწყობის საკითხი.	ა(ა)იპ „მწვანე ალტერნატივა“	სს „RMG Copper“-ის მხრიდან განიმარტა, რომ კომპანიის გამოცდილებიდან გამომდინარე ქიმიური გამწმენდი ნაგებობის მოწყობის საჭიროება არც არსებულ ეტაპზე და არც ახლო მომავალში არ არსებობდა. ქიმიური ნაგებობის მოწყობა ექვემდებარება კანონმდებლობით გათვალისწინებულ პროცედურებს. ნაგებობის მოწყობის საჭიროების შემთხვევაში დეტალურად იქნება აღწერილი გამწმენდი ნაგებობა და ზემოქმედების სახეები გარემოს კომპონენტებზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე.